

Emmi Piipponen & Sirpa Lavikainen

Arviointimalli kolmannen sektorin toiminnassa

Kajaanin Hyvä Mieli ry, tuloksellisuus- ja vaikutus selvitys Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselle

Kommentoitu [PT1]:

Sairaanhoitaja

Sairaanhoitajakoulutus

Syksy 2019

KAMK • University
of Applied Sciences

Tiivistelmä

Tekijät: Lavikainen Sirpa & Piipponen Emmi

Työn nimi: Arviointimalli kolmannen sektorin toiminnassa - Kajaanin Hyvä Mieli ry, tuloksellisuus- ja vaikutus selvitys Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselle

Tutkintonimike: Sairaanhoidtaja (AMK)

Asiasanat: kolmas sektori, arviointi, vapaaehtoistyö, mielenterveystyö

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kuvata kolmannen sektorin toiminnan arviointia päihde- ja mielenterveystyössä ja tavoitteena oli parantaa kolmannen sektorin toimintaa luomalla sen toimintaan arviointimalli. Työn toimeksiantajamme oli Kajaanin Hyvä Mieli Ry, joka on vapaaehtoista mielenterveys- ja päihdehoitotyötä tekevä yhdistys. Yhdistys on saanut toimintaansa rahallisen avustuksen Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselta (STEA). Avustuksen saaminen edellyttää kahden vuoden välein palautettavaa tuloksellisuus- ja vaikutus selvitystä, jossa arvioidaan toiminnan tavoitteiden toteutumista ja kerätään indikaattoritietoja muun muassa toimintaan osallistuneiden lukumääristä.

Toteutimme opinnäytetyön toiminnallisena opinnäytetyönä tiiviissä yhteistyössä yhdistyksen kanssa. Ensin keräsimme toimeksiantajalta tietoa siitä, että miten toimintaa on ennen arvioitu ja kävi ilmi, että heillä on tarve selkeälle arviointimallille, jotta yhdistyksen seurantatietojen kerääminen ja arvioinnin tekeminen helpottuu.

Opinnäytetyömme tuloksena syntyi toimeksiantajan käyttöön selkeä arviointimalli, jolla seurantatietojen kerääminen on aiempaa helpompaa. Arviointimalli kirjoitettiin toimintaohjeeksi Power Point -esityksen muotoon. Arviointimalli sisältää jokaiselle toimintaan osallistuvalla osapuolella erillisen arviointitavan seurantatietojen keräämiseen ja ohjeen yhteenvedon tekemiseen. Arviointimallia voidaan jakaa myös muille toimijoille, joilla on sama ongelma ja yhdistys voi käyttää sitä myös omiin tarpeisiin eikä vain rahoittajaa varten. Arviointimalli on käytännön läheinen ja täydentää STEA:n ohjeistusta ja tuloksellisuus- ja vaikuttavuus selvityksen tekemisestä.

Abstract

Authors: Lavikainen Sirpa & Piipponen Emmi

Title of the Publication: Effectiveness and Impact Evaluation Model for Third Sector Activities

Degree Title: Bachelor of Health Care, Nursing

Keywords: third sector, evaluation, voluntary work, mental health work

The purpose of this thesis was to describe the evaluation of third sector activities in mental health care and substance abuse treatment and prevention. The aim was to develop third - sector activities by creating a model to evaluate these activities. This thesis was commissioned by Kajaanin Hyvä Mieli ry which is an organization that provides voluntary services in mental health and substance abuse treatment and prevention. The association has received funding from the Funding Centre for Social Welfare and Health Organizations (STEA). This funding requires that the association makes an effectiveness and impact evaluation every second year. The evaluation focuses on reaching the set objectives and collects indicator data about the number of visitors among other things.

This thesis is functional, and it was conducted in close cooperation with the commissioner. First, information about the way how the association had evaluated their activities was collected. This information showed that the association needed a clear evaluation model which would make data collection for evaluation easier.

The result of this thesis is a clear evaluation model which makes it easier for the commissioner to collect data for evaluation. The evaluation model was designed as a Power Point. The model has separate ways to collect evaluation data from each actor. It is also possible to share the model to other actors which have the same problem and the association can use the model for their own needs, not only for the financier's needs. The evaluation model is practical and complements the STEA instructions for creating an effectiveness and impact evaluation.

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 MIELENTERVEYSTYÖ JA VAPAAEHTOISTYÖ OSANA KOLMANNEN SEKTORIN TOIMINTAA	3
2.1 Mielenterveystyö osana kolmannen sektorin toimintaa	3
2.2 Vapaaehtoistyö osana kolmannen sektorin toimintaa	4
3 ARVIOINTI JA SEN MERKITYS HOITOTYÖN JA PALVELUJEN KEHITTÄJÄNÄ	6
3.1 Arvioinnin merkitys hoitotyön ja palvelujen kehittäjänä	7
3.2 Aiemmin hoitotyöhön arvioinnin kehittämisestä tehtyjä opinnäytetöitä	7
4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	9
5 OPINNÄYTETYÖN TUOTTEISTAMISPROSESSI	10
5.1 Ongelmien tai kehittämistarpeiden tunnistaminen	10
5.2 Ideavaihe	12
5.3 Tuotteen luonnostelu	13
5.4 Tuotteen kehittäminen	14
5.5 Tuotteen viimeistely	17
5.6 Tuotteen arviointi	17
6 POHDINTA	19
6.1 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista	20
6.2 Eettisyys	21
6.3 Luotettavuus	22
6.4 Ammatillisen osaamisen kehittyminen	23
LÄHTEET	26
Liitteet	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on luoda arviointimalli kolmannen sektorin toimintaan. Toimeksiantajamme on Kajaanissa toimiva Hyvä Mieli ry, joka on vapaaehtoista päihde- ja mielenterveystyötä tekevä yhdistys. Sillä on matalan kynnyksen kohtaamispaikka Huilitupa Kajaanissa Kauppakatu 27:ssä. Huilitupa on kohtaamispaikka päihde- ja mielenterveyskuntoutujille tai muuten syrjäytymisvaarassa oleville, mutta on samalla avoin kaikille.

Huilitupa toimii pääasiassa vapaaehtoistyövoimin, mutta yhdistyksellä on yksi palkattu työntekijä. Yhdistys on saanut kohdennettua toiminta-avustusta toimintaansa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksesta (STEA). Kohdennettu toiminta-avustus (Ak-avustus) on tarkoitettu rajattuun vakiintuneeseen yleishyödylliseen toimintaan. Avustuskeskus edellyttää yhdistykseltä seurantatietojen keräämistä ja niiden koostamista raporteiksi. Seurantatiedoilla arvioidaan toimintaa ja sen tuloksellisuutta. Arvioinnin tekemiseksi yhdistys tarvitsee arviointimallin. Mallin kuvaamisesta on annettu toimeksianto Kajaanin Ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoille opinnäytetyöaiheen muodossa.

Kajaanin Hyvä Mieli ry käyttää toiminnassaan useampaan kertaan STEA:n rahoitusta, joten arvioinnille ja seurantatietojen toimittamiselle tulee olemaan toistuvaa tarvetta. Yhdistyksen puheenjohtaja Jorma Väyrysen mukaan näiden seurantatietojen kokoaminen on haasteellista. Hän toteaa, että arviointimallista olisi tukea tietojen kokoamiseen ja mikäli malli olisi toimiva, niin sitä voitaisiin jakaa myös muille toimijoille, joilla on sama ongelma. Yhdistys voi käyttää arviointia myös yhdistyksen omiin tarpeisiin, eikä vain rahoittajaa varten.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata kolmannen sektorin toiminnan arviointia päihde- ja mielenterveystyössä. Opinnäytetyömme tavoitteena on parantaa kolmannen sektorin toimintaa luomalla sen toimintaan arviointimalli.

Opinnäytetyö syventää koulussa opitun lisäksi osaamistamme päihde- ja mielenterveyshoitotyön kokonaisuudesta, jossa vapaaehtoisvoimin tehty toiminta ja sen arviointi ovat tärkeä osa asiakkaiden kuntoutumista. Puheenjohtaja Väyrynen korostaa Kainuun soten ja yhdistyksen yhteistyön tärkeyttä heidän toiminnassaan. Yhdistyksellä on hänen mukaansa soten kanssa sopimus, jossa on määritelty yhteistyö asiakkaiden ohjaamisessa soten ja yhdistyksen palveluiden

piiriin tilanteen mukaan. Tällaisessa rajapinnassa toimimisen osaaminen ja osapuolten roolien tunnistaminen sekä toiminnan arvioiminen ovat sairaanhoitajalle tärkeitä ammatillisen osaamisen osa-alueita. Toiminnan arvioiminen mittaa palvelun laatua. Opinnäytetyössä opittuja tietoja voi suoraan soveltaa työelämässä toimiessaan sairaanhoitajana.

Sidos- ja työelämäyhteistyö on osa Kajaanin ammattikorkeakoulun toimintaa. Puheenjohtaja Väyrynen kertoo, että heidän yhdistykselleen on tehty useita opinnäytetöitä eri aiheista ja heillä on myös muuta yhteistyötä sairaanhoitajaopiskelijoiden kanssa. Yhdistyksen kautta opinnäyttyöllämme on kiinteä yhteys työelämään.

Tulevaisuudessa ikääntyneiden määrä kasvaa, päihdeongelmat voivat lisääntyä sekä lapset ja nuoret kaipaavat enemmän kodin ulkopuolista tukea vanhempiensa lisäksi. Vapaaehtoisilla on suuri rooli siinä, että järjestöt pystyvät toteuttamaan hankkeitaan. Lisäksi kolmas sektori tarvitsee toimiakseen vapaaehtoisia. (Hyttinen 2006, 99.) Opinnäytetyönä kuvaamme arviointimallin Hyvä Mieli ry:n tarpeita vastaavaksi. Mielestämme on tärkeää käyttää aikaa ja resursseja vapaaehtoistyöhön ja sen kehittämiseen, koska vapaaehtoiset tekevät tärkeää työtä ja yhteiskunnan niukkojen resurssien lisäksi tarvitaan vapaaehtoistyötä.

Mielenterveyshoidon laatua ja kustannustehokkuutta täytyy parantaa. Hoitotyöhön tarvitaan yhteiskunnan hoitojärjestelmä, vapaaehtoisjärjestöt, hoitohenkilökunta ja rikosoikeudellinen järjestelmä, joiden yhteisvaikutusta arvioimalla nähdään hoidossa syntyvät säästöt. (Knudsen 1999.) Tämän vuoksi myös vapaaehtoisten tekemää päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen laatua on tärkeää arvioida.

On tärkeää, että ihmiset eivät jäisi yksin ja heillä on olemassa matalan kynnyksen kohtaamispaikka, mihin kokoontua, vaikka juomaan kuppi kahvia ja juttelemaan muiden ihmisten kanssa. Välttämättä ei tarvitse edes jutella, mutta voi silti kokea kuuluvansa johonkin, kun on paikka mihin voi halutessaan poiketa. Suomen Mielenterveysseuran Selviytyjän purjeiden sosiaalisessa ulottuvuudessa korostetaan sitä, että on tärkeää viettää aikaa kavereiden kanssa, harrastaa porukoissa, ottaa vastaan tukea ja auttaa muita sekä jakaa kokemuksia muiden kanssa (Suomen Mielenterveysseura 2019).

2 MIELENTERVEYSTYÖ JA VAPAAEHTOISTYÖ OSANA KOLMANNEN SEKTORIN TOIMINTAA

Kolmas sektori tarkoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon säätiöitä, järjestöjä ja muita yleishyödyllisiä palveluntuottajia. Ne ovat voittoa tavoittelemattomia organisaatioita, jotka ovat perustettu sairaudesta tai vammasta kärsivien asiakkaiden etujen hyväksi, tutkimustyön edistämiseksi ja valistustyön tekemiseksi. Kolmannen sektorin toimijat saavat usein palveluntuotantoon ja investointeihin erilaisilta rahoittajilta avustusta. Jotkut rahoituskanavat voivat olla tiukkoja avustusten myöntämisen suhteen. Esimerkiksi RAY (nykyinen STEA) myöntää avustusta kolmannen sektorin toimintaan, joka ei kilpaile alalla muiden yksityisten yritysten kanssa. (Ekroos 2004, 47.)

Kajaanin Hyvä Mieli ry on kolmannen sektorin toimijana Mielenterveyden keskusliiton paikallisyhdistys, jonka tavoitteena on muun muassa vähentää psyykkisiin sairauksiin liittyvää yksinäisyyttä ja ehkäistä mielenterveyskuntoutujien uudelleen sairastumista (Mielenterveyden keskusliitto 2019). Kolmannen sektorin palveluiden merkitys auttavana tahona on kasvussa ja myös eri tahojen yhteistyötä pyritään koko ajan kehittämään (Mielenterveystalo n.d). Päihdeongelmaisten hoidossa kansalaisjärjestöillä on merkittävä rooli (Alkoholi-ongelmaisen hoito 2018).

Julkinen sektori vastaa pääsääntöisesti päihde- ja mielenterveyspalvelujen tuottamisesta. Kuntien terveystoimi ja sairaanhoitopiirit ovat julkisija palvelujen tuottajia. Kolmannella sektorilla on, verrattuna muiden sosiaali- ja terveyshuollon palvelujen tuottamiseen, poikkeuksellisen merkittävä rooli päihde- ja mielenterveyspalveluiden tuottamisessa. (Malmström 2018, 121.)

2.1 Mielenterveystyö osana kolmannen sektorin toimintaa

Mielenterveystyö on ohjausta, neuvontaa sekä tarpeen mukaan myös antaa psykologista tukea asiakkaille. Tavoitteena on mielenterveyden vahvistaminen ja mielenterveyttä uhkaavien tekijöiden vähentäminen. Mielenterveystyö edistää mielenterveyttä, ehkäisee mielenterveyshäiriöitä sekä pitää yllä mielenterveyspalveluja. (Mielenterveyspalvelut n.d.) Eniten mielenterveyspalveluja tuottavat terveyskeskukset, erikoissairaanhoido ja sosiaalipalvelut. Lisäksi kolmas sektori eli esimerkiksi järjestöt sekä seurakunnat tuottavat monipuolisia palveluja. (Mielenterveyspalvelut 2019.)

Mielenterveyshäiriöt liittyvät helposti myös päihdeongelmiin ja päinvastoin. Vuonna 2009-2015 kansallisessa mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa korostuvat matalan kynnyksen palvelut, joissa periaatteena on yhden oven periaate. (THL, 2018.) Kun päihde- ja mielenterveyspalveluiden järjestämisen lähtökohtana on matalan kynnyksen palvelut sekä ketterät ja räätälöidyt ratkaisut, niin tällöin varmistuu reaalielämän ja palveluiden kohtaaminen. Kuntoutuksen suunnittelussa on hyvä olla ennakoiva, motivoiva ja kannustava ote. (Malmström 2018,163.)

Kajaanin Hyvä Mieli ry:n toiminnassa toteutuu matala kynnyks ja osin varhainen puuttuminen, jolloin voi ehkäistä se, että asiakkaan tilanne pääsee vaativaksi. Matalan kynnyksen ja varhaisen puuttumisen merkitystä korostetaan Valtioneuvoston julkaisussa Kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistuksesta (Malmström 2018, 23). Tällöin edellä mainitun julkaisun mukaan on mahdollista saada palveluiden piiriin henkilöitä, jotka eivät tarpeesta huolimatta hakeudu palveluiden piiriin.

Kajaanin Hyvä Mieli ry tekee mielenterveystyötä Mielenterveyden keskusliiton jäsenenä. Liiton visiossa vuodelle 2020 sanotaan, että jokainen meistä on oikeutettu mielen hyvinvointiin. Keskusliiton jäsenyhdistykset tarjoavat vertaistukea sekä oma-apua ja harrastusryhmiä, joissa toisten tapaaminen antaa elämään virikkeitä ja sisältöä, tietoja ja taitoja ja siten parantaa mahdollisuuksia selvittää jokapäiväisestä elämästä. (Mielenterveyden keskusliitto 2019.) Kajaanin Hyvä Mieli ry tekee tarvittaessa edellä mainitun lisäksi myös hoitoon ohjausta yhteiskumppaneidensa kanssa (Hyvä mieli ry 2017). Puheenjohtaja Väyrysen mukaan toimintaan osallistuminen tuo osallisuuden tunnetta, sosiaalisia suhteita ja sosiaalista tukea.

2.2 Vapaaehtoistyö osana kolmannen sektorin toimintaa

Vapaaehtoistyö on palkatonta ja omaan tahtoon perustuvaa toimintaa tärkeän asian puolesta. Vapaaehtoistyö voi olla epäkohtiin puuttumista tai maailman muuttamista ja jokainen voi valita oman kiinnostuksen mukaan vapaaehtoistyön kohteen. Vapaaehtoistyötä voi tehdä kuka tahansa ja se on arvokasta niin yksilölle itselleen kuin yhteiskunnalle, koska ilman vapaaehtoistyötä ei synny luottamusta yhteiskuntaan eikä sosiaalista pääomaa, jolla kehitetään yhteiskunnan taloutta. Vapaaehtoistyö voi olla esimerkiksi syrjäytymisen tai yksinäisyyden ehkäisyä, ihmisten ja eläinten hyvinvoinnin edistämistä, osallisuuden lisäämistä tai urheilutoiminnan ylläpitämistä. (Kansalaisareena 2018.)

Vapaaehtoistoiminnassa korostuu yhteiskunnallisten ja hyödyllisten päämäärien täytyminen. Ensisijaisesti työntekijät ovat vastuussa toiminnan suunnittelusta ja vapaaehtoiset antavat toiminnallaan oman työpanoksen. Vapaaehtoistoiminnassa tarkoituksena on varmistaa toiminnan jatkuvuus rahoituksella. Vapaaehtoisten tehtävä yhdistyksen toiminnassa on tehdä yhtä selkeää tehtävää. Esimerkiksi jos tavoitteena on yksinäisyys ja siitä johtuvat ongelmat sosiaalisissa suhteissa, yhdistys voi järjestää ystäväpalvelun, jossa toimijoina ovat vapaaehtoiset. Silloin vapaaehtoisilla ei ole suurin vastuu yhdistyksen toiminnasta, vaan suurin vastuu on työntekijöillä ja vapaaehtoiset työskentelevät työntekijöille. (Kuuluvainen 2015, 17-18.)

3 ARVIOINTI JA SEN MERKITYS HOITOTYÖN JA PALVELUJEN KEHITTÄJÄNÄ

Arviointi on yksi toiminnan ja suunnittelun työkalu, jonka avulla löydetään vahvuudet ja parantamiskohteet. Ensin pitää arvioida lähtötaso ennen kuin voidaan parantaa kehittämiskohteet, jotka johtavat kehittämistoimenpiteisiin. Arviointi on siis jatkuvaa parantamista kehittämiskohdeiden perusteella. Erilaisia arviointimenetelmiä voi olla esimerkiksi itsearviointi, vapaaehtoistoiminnan arviointi, vertaisarviointi. (Pohjois-Karjala Jelli 2018.)

Itsearviointi on toiminnan arviointia, miten toteutus ja tulokset vastaavat asetettuja tavoitteita. Itsearviointin tarkoitus on tarkastella omaa toimintaa kriittisesti ja käyttää tietoa toiminnan korjaamiseen ja kehittämiseen. Itsearviointi riittää perustaksi tehdä tarvittavat muutokset, mutta suurimmat muutokset neuvotellaan rahoittajan kanssa. Itsearviointiin liittyy sekä negatiivista että positiivista palautetta, joten se ei ole pelkkää kehumista tai kritiikkiä. Lähtökohdana on, että arvioinnilla täytyy olla tavoite, tarkoitus sekä suunnitelma ja siitä saatuja tuloksia täytyy hyödyntää. (THL 2018.)

Vapaaehtoistoiminnassa täytyy toteuttaa jatkuvaa arviointia ja kehittämistä. Arvioinnin avulla on tarkoitus selvittää, miten vapaaehtoistoiminnalle asetetut tavoitteet on saavutettu sekä tunnistetaan mahdolliset olemassa olevat kehittämistarpeet. Arviointitietoja kerätään eri osapuolilta ja mahdolliset kehittämiskohteet käsitellään yhdessä yhdistyksen työryhmässä. Arviointi- ja seurantatietoja kerätään koko toiminnan ajalta. Yhteenvedot palautteista sekä toiminnan seurantatiedot antavat tietoa siitä, miten vapaaehtoistoimintaa arvioidaan ja kehitetään. (Pohjois-Karjala Jelli 2019.)

Vertaisarviointin tarkoituksena on tukea laadun varmistamista ja sen kehittämistä organisaatiossa. Vertaisarviointissa opitaan toisilta ja verkostoidutaan toisten organisaatioiden kanssa. Vertaisarviointiryhmä koostuu niistä henkilöistä, jotka toimivat toisessa vastaavassa organisaatiossa vastaavien tehtävien parissa ja näin he saavat toisiltaan täydentävää asiantuntemusta. Vertaisarviointin tarkoituksena on saada esiin vahvuudet, hyvät käytännöt sekä mahdolliset parantamishdotukset. (Pohjois-Karjala Jelli 2018.)

Arvioinnin yksi tehtävä on myös palvella projektia ja auttaa sitä pääsemään maaliin. Arvioinnissa keskitytään onnistuneisiin valintoihin, mutta myös varoitetaan riskeistä ja autetaan pois suden-

kuopasta tarvittaessa. Arvioinnin tarkoituksena on oppia ongelmista, koska tällöin kehittämistyötä voidaan jatkaa. Arviointi osoittaa, miten projekti on saavuttanut tavoitteensa ja miten se on hyödyttänyt kohderyhmää tai tilaajaa. (Hytinen 2006, 11.)

STEA:n on valvottava sen myöntämien avustusten käyttöä ja arvioitava avustetun toiminnan tuloksia ja vaikutuksia. Valvonta perustuu Valtionavustuslakiin (688/2001) ja Valtioneuvoston asetukseen valtionavustuksista yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (1552/2016). Vuonna 2019 avustusta saaneiden oli raportoitava tuloksellisuudesta- ja vaikuttavuudesta 1.4.2019 mennessä sekä laadittava vuosiselvitys 31.5.2019 mennessä. (STEA 2019.)

3.1 Arvioinnin merkitys hoitotyön ja palvelujen kehittäjänä

Hoitotyötä kehitetään ammattietiikan vaatimusten mukaan ammatillisista ja yhteiskunnallisista syistä johtuen. Laatuun liittyy ammatillinen kasvu, jossa mietitään oman toiminnan lisäksi myös yhteisön toimintaa. Toimintaa arvioidaan hoitotyön palvelujen turvallisuuden, taloudellisuuden ja vastuullisuuden pohjalta, jotta toimintaa voidaan kehittää. Kukin työyhteisö kehittää oman arviointitapansa, mittarin tai menetelmän millä arvioi toimintaansa. Hyvän hoidon kriteerejä palveluja saavan näkökulmasta voivat olla palvelujen joustavuus, henkilökunnan käyttäytyminen ja asenne, palvelujen saatavuus läheltä, palvelujen tehokkuus, viihtyvyys sekä arkipäivän mielekkyys. Laadunvarmennuksella pidetään yhdessä huolta hoiva- ja terveyspalveluista, joille on tyypillistä vapaaehtoisten osallistuminen ja yhteistyö. (Heikkinen-Peltonen, Innamaa & Virta 2008, 67-68.)

3.2 Aiemmin hoitotyöhön arvioinnin kehittämisestä tehtyjä opinnäytetöitä

Arviointimallin kehittämisestä on tehty ainakin kaksi toiminnallista opinnäytetöitä. Hanna Baudel ja Raija Ruottinen ovat tehneet opinnäytetyön aiheesta "Toimintakyvyn arvio sairaalasta kotikuntoutukseen: Arviointimallin kehittäminen vuonna 2016. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää fysioterapeuteille iäkkään fyysisen toimintakyvyn arviointimalli sairaalasta kotikuntoiseksi. Opinnäytetyö toteutettiin keräämällä haastattelulla fysioterapeuttien arvioita iäkkäiden fyysisestä toimintakyvystä ja tarvetta kotikuntoutukselle. Kehittämistyön lopuksi he pitivät

kehittämispalaverin, jossa päättivät arviointimallista sekä sen testaamisesta. (Baduel & Ruottinen 2016.)

Opinnäytetyön tuloksena syntyi fysioterapeuttien käyttöön arviointimalli, jolla arvioidaan fyysistä toimintakykyä ja joka sisältää kotikuntoutukseen siirtymisen kriteerit. Arviointimalli sisältää taustatiedot, tulokset, selvityksen aikaisemmasta toimintakyvystä, tavoitteet sekä kuntoutussuunnitelman. Arviointia tehdään koko ajan ja samalla haetaan mahdollisia kehittämiskohteita, joita voidaan parantaa ennen siirtymistä kotikuntoutukseen. Arviointimallia voidaan käyttää perehdytysoppaana uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden kanssa. (Baduel & Ruottinen 2016.)

Annika Harsu on tehnyt opinnäytetyön aiheesta ”Arvioinnilla kohti sopeutumisvalmennusta: Mielenterveyden keskusliiton sopeutumisvalmennuksen arviointimallin kehittäminen”. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Mielenterveyden keskusliiton sopeutumisvalmennuksen arviointikäytänteitä. Tavoitteena oli luoda arviointimalli, jotta saatiin kerättyä arviointitietoa toiminnan kehittämiseksi, tuloksellisuuden arvioimiseksi ja hyvien käytäntöjen levittämiseksi. Opinnäytetyön tuloksena syntyi arviointimalli Mielenterveyden keskusliiton sopeutumisvalmennukseen. Samalla arviointimalli toimii yhtenä työvälineenä Mielenterveyden keskusliiton sopeutumisvalmennuksessa. (Harsu 2014.)

Arviointimallissa on ideana, että mielenterveyskuntoutuja voi kulkea oman polun omien tavoitteiden ja tarpeiden mukaan. Arviointia tehdään koko ajan mielenterveyskuntoutujan polulla. Arviointia kerätään ennen polkua, polun aikana ja polun jälkeen, jonka jälkeen analysoidaan ja raportoidaan arviointitieto eteenpäin johdolle ja rahoittajalle. Raportti sisältää sopeutumisvalmennuksen johtopäätökset ja kehittämisehdotukset seuraavia vuosia ajatellen. (Harsu 2014, 75.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata kolmannen sektorin toiminnan arviointia päihde- ja mielenterveystyössä. Opinnäytetyömme tavoitteena on parantaa kolmannen sektorin toimintaa luomalla sen toimintaan arviointimalli. Arviointimallin tavoitteena on helpottaa seurantatietojen keräämistä kolmannen sektorin toiminnan arvioimiseksi.

Tutkimustehtävänä on selvittää:

1. Miten kolmannen sektorin toimintaa voidaan arvioida?
2. Millainen on hyvä arviointimalli kolmannen sektorin toimintaan?

5 OPINNÄYTETYÖN TUOTTEISTAMISPROSESSI

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, jonka tuotoksena kuvattiin Kajaanin Hyvä Mieli ry:lle arviointimalli seurantatietojen keräämisen helpottamiseksi, jotta he voivat arvioida toimintaansa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä valmistuu lopullisena tuotteena aina jokin konkreettinen tuote, kuten portfolio, tapahtuma, ohjeistus (Vilka & Airaksinen 2003, 51). Toiminnallisessa opinnäytetyössä selvitetään mitä ollaan tekemässä, miksi ollaan tekemässä, miten ollaan tekemässä, millainen työprosessi on ollut, millaisiin tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. Raportissa pitää myös käydä ilmi, että miten tuotetta arvioidaan ja näin saadaan selville, että miten opinnäytetyössä on onnistuttu (Vilka & Airaksinen 2003, 65.)

Jämsän ja Mannisen (2000) mukaan tuotteistamisen prosessi jaetaan viiteen eri vaiheeseen: ongelmien ja kehittämistarpeiden tunnistaminen, ideointi, luonnostelu, tuotteen kehittäminen ja tuotteen viimeistely. Etenimme tuotteistamisprosessissa näiden vaiheiden kautta. (Jämsä & Manninen 2000, 29-85.)

5.1 Ongelmien tai kehittämistarpeiden tunnistaminen

Sosiaali- ja terveyspalveluja voidaan kehittää käyttämällä erilaisia menetelmiä, joista yksi voi olla esimerkiksi arviointitietojen kerääminen toiminnastaan. Tavoitteena on jo olemassa olevien palvelumuotojen parantaminen tai tuotteen kehittäminen, kun huomataan etteivät laatu ja tarkoitus kohtaa (Jämsä & Manninen 2000, 29.) Ensimmäisenä vaiheena tuotteistamisprosessissa on kehittämistarpeen tunnistaminen eli ensin tunnistetaan ongelma, jonka ratkaisemista auttaa esimerkiksi jokin tuotekehitys (Jämsä & Manninen 2000, 85).

STEA edellyttää rahoittamiltaan tahoilta tuloksellisuus- ja vaikuttavuusselvityksen palauttamista kahden vuoden välein. Hyvä Mieli ry:n oli arvioitava 1.4.2019 mennessä vuosien 2017-2018 toimintaa, koska he ovat saaneet rahallisen avustuksen mielenterveys- ja päihdekuntoutujien vertaisryhmä- ja matalan kynnyksen kohtaamispaikan toimintaan. Seuraava vastaava arviointi on vuonna 2021. Arvioinnin on perustuttava työntekijöiltä, vapaaehtoisilta, kohderyhmiltä ja yhteistyökumppaneilta kerättyyn tietoon. Selvitykseen on kuvattava tiedonkeruumenetelmät. Tarvitaan tietoa siitä mitä mieltä osapuolet ovat toiminnasta, mitkä ovat tulokset ja vaikutukset ja

mitä kehittämisehdotuksia heillä on. Lisäksi tarvitaan erilaisia indikaattoritietoja muun muassa kävijämääristä ikä- ja sukupuolijakaumittain, lukumääriä käyntikerroista sekä järjestetyistä koulutus- ja seminaaritapahtumista, muista tapatumista sekä vertaistuki- tai harrasteryhmistä.

Yhdistyksen toiminnan tavoitteet raportointikaudella on määritelty avustushakemuksessa ja tuloksellisuus- ja vaikutus selvityksellä arvioidaan tavoitteiden saavuttamista. Kun yhdistys asettaa tavoitteita, niin on hyvä muistaa tuloksellisuus- ja vaikutus selvityksen sisältö. Kun tavoitteet ovat yksinkertaisia, konkreettisia ja mahdollisesti helposti mitattavia, niin selvityksen tekeminen on helppoa. Yhdistys ei tietenkään toimi selvityksen vuoksi, mutta jos tavoitteet ovat selkeitä, niin myös toiminnan toteuttaminen on selkeää. Jos tavoite on maailmaa syleilevä, niin on vaikeaa arvioida, että onko se saavutettu ja miksi tai päinvastoin.

Hyvä Mieli ry on kerännyt vuosilta 2017 ja 2018 jonkin verran tarvittavia tietoja muun muassa pitämällä kirjaa vertaistuki- ja harrasteryhmien kävijöistä sekä ajoittain päivittäisistä kävijöistä. Lisäksi he ovat toteuttaneet molempina vuosina kävijöille erilaiset kirjalliset kyselyt.

Vuoden 2017 kirjallisessa asiakaskyselyssä pyydettiin arvioimaan, että onko Huilituvan toiminta lisännyt asiakkaan hyvinvointia viimeisen vuoden aikana sekä pyydettiin arvioimaan sitä, että minkälaista sisältöä toiminta on tuonut asiakkaan elämään viimeisen vuoden aikana. Tällöin kyselyyn vastasi 26 henkilöä. Osa asiakkaista ei halunnut antaa kirjallista palautetta, mutta antoi palautetta suullisesti. Joidenkin asiakkaiden sairaudet estivät kommunikoinnin ja palautteen antamisen. (Toimintakertomus, 2017.)

Vuonna 2017 käyntikertoja on laskettu kuudessa otantajaksossa, jotka ovat pituudeltaan 7-22 päivää. Päivisin käyntikerrat on laskettu käytettyjen tee- ja kahvikuppien määristä ja iltaisin tukkimiehen kirjanpidolla. Viikonlopun ruokailijoiden määrä on laskettu käytetyistä lautasista. Liikuntatoimintaa osallistuneiden lukumäärä on laskettu osallistumis- ja tuloslistoista sekä yritysten laskuista. Bingo- ja tietokilpailuosallistujien määrä on laskettu vastauskupponkien määrästä ja tukkimiehen kirjanpidolla. Vuonna 2017 ei ole kerätty dokumentoituja tuloksellisuus- ja vaikutustietoja työtekijöiltä, vapaaehtoisilta eikä yhteistyökumppaneilta, ainoastaan kohderyhmältä. (Toimintakertomus, 2017.)

Vuonna 2018 tietoja on kerätty kohderyhmältä samoilla menetelmillä kuin vuonna 2017. Vuoden 2018 kirjallinen kyselylomake on ollut erilainen kuin vuoden 2017 lomake. (Toimintakerto-

mus 2018.) Molempina vuosina on saatu työntekijöiltä, vapaaehtoisilta, kohderyhmältä ja yhteistyökumppaneilta suullista palautetta, jota ei ole dokumentoitu.

Yhdistyksellä on mukana toiminnassa yksi työntekijä, vaihteleva määrä työharjoittelijoita, työkokeilijoita ja opiskelijoita. Vapaaehtoisia toiminnassa on mukana useita. Tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat Kainuun Sote, Oulun Hyvän Mielen talo, Mielen terveyden keskusliitto, Kainuun Mielen terveysseura, Kajaanin seurakunta, Kainuun Ammattiopisto, Kajaanin ammattikorkeakoulu, Kajaanin A-kilta, Kainuun keskussairaalan osasto 12, Kainuun soten ryhmätalo, Eljas-kartano ja Ykköskoti Silta.

Avustuskeskus STEA edellyttää yhdistykseltä seurantatietojen keräämistä, joilla arvioidaan toimintaa ja sen tuloksellisuutta. Seurantatiedot täytyy myös koostaa raporteiksi. Seurantatietojen keräämiseksi yhdistys tarvitsee arviointimallin. STEA rahoittaa Kajaanin Hyvä Mieli ry:n toimintaa useampaan kertaan, joten arvioinnille ja seurantatietojen toimittamiselle on jatkuvaa tarvetta. Yhdistyksen puheenjohtaja Jorma Väyrynen kokee seurantatietojen kokoamisen haasteellisenä. Arviointimallista voisi olla apua tietojen kokoamiseen ja sitä voisi jakaa myös muille toimijoille, joilla on sama ongelma. Lisäksi yhdistys voi käyttää arviointia omiin tarpeisiinsa eikä vain rahoittajaa varten.

5.2 Ideavaihe

Kehittämistarpeen tunnistamisen jälkeen käynnistyy ideointiprosessi eri vaihtoehtojen kartoittamiseksi. Tavoitteena on löytää parhaat ideat kehittelyn pohjaksi (Jämsä & Manninen 2000, 35-36.) Ideavaiheessa etsitään tietoa eri tahoilta ja käytetään ongelmanratkaisun menetelmiä. Tietojen ja menetelmien pohjalta valitaan jokin tuote, joka mahdollisesti voisi korjata ongelman (Jämsä & Manninen 2000, 85.)

Tutustuimme 2017-2018 tuloksellisuus- ja vaikuttavuus selvityksen tekemisen kautta siihen, mitä tietoja arviointiin tarvittiin ja miten niitä on aiemmin kerätty. Tämä vaihe tehtiin yhdessä toimeksiantajan kanssa. Käytännössä kävimme läpi vuosilta 2017 ja 2018 kerätyt dokumentoidut seurantatiedot ja veimme tiedot STEA:n sähköiseen palautejärjestelmään määräaikaan mennessä. Tätä kautta pääsimme kartoittamaan vaihtoehtoja, kuinka arviointitietoja voisi kerätä vuosilta 2019-2020 seuraavaa arviointia varten.

5.3 Tuotteen luonnostelu

Seuraavaksi käynnistyy tuotteen luonnosteluvaihe, kun päätös tuotteesta on tehty. Tässä vaiheessa selvitetään säädökset ja ohjeet, asiantuntijatieto, toimintaympäristö, arvot ja periaatteet, rahoitusvaihtoehdot, tuotteen asiasisältö (Jämsä & Manninen 2000, 43.) Kaiken olemassa olevan tiedon pohjalta luonnostellaan tuotetta, joka ei vielä kuitenkaan ole lopullinen tuote. Analysoidaan tietoa ja tarkennetaan, että mitä ollaan tekemässä ja valitaan menetelmät (Jämsä & Manninen 2000, 85.)

Keskustelimme toimeksiantajan kanssa erilaisista menetelmistä, joilla voi kerätä arviointitietoja toiminnasta ja sen kehittämistä STEA:n tuloksellisuus- ja vaikuttavuusseurantaa varten ja toiminnan kehittämiseen. Käytimme taustatietona STEA:n tuloksellisuus- ja vaikuttavuus selvityksen yksityiskohtaisia ohjeita sekä STEA:n internet sivuilta löytyviä koulutusmateriaaleja.

Tietojen STEA:n tuloksellisuus- ja vaikutus selvitykseen tulee olla joko kerättyjä tai arvioituja. Selvitykseen on kuvattava, miten tiedot on kerätty. Osa tiedoista on numeerisia esimerkiksi kävijät ja kävijämäärät. Osa tiedoista kuvataan sanallisesti tekstikenttään esimerkiksi kehittämisehdotukset sekä tulokset ja vaikutukset. Selvityksen ohjeessa korostetaan, että kannattaa pyrkiä raportoimaan vain kerättyä ja todennettavissa olevaa tietoa. Avustuskohteen tulokset, vaikutukset, toiminta ja kehittämistarpeet pyydetään kuvaamaan mahdollisimman konkreettisesti. Tuloksellisuus- ja vaikutus selvityksessä on kuusi osiota: kohderyhmät, työntekijä, vapaaehtoiset, yhteistyökumppanit, yhteenveto ja indikaattorit. (Verkkoasiointi, liite 2.)

Työntekijöiden, vapaaehtoisten ja yhteistyökumppaneiden tuloksellisuus- ja vaikuttavuustietojen keräämiseen on tarpeen kehittää dokumentoituva menetelmä. Kohderyhmän tietojen osalta tarvitaan tietojen keruun systemaattisuutta parantavia tapoja tiedon keruulle. Tällöin tuloksellisuus- ja vaikutusarviointi tulee perustumaan dokumentoituun ja systemaattisesti kaikilta osapuolilta kerättyyn tietoon. (Verkkoasiointi, liite 2.)

Työntekijöiden, vapaaehtoisten ja yhteistyökumppaneiden kyselyt voi laatia samalla lomakkeella ja samaan ajankohtaan, koska näiltä osapuolilta tarvitaan tiedot samanlaisiin kysymyksiin. Kohderyhmiltä kerättävä tieto on muuten samanlaista, mutta lisäksi on kerättävä tietoa siitä, tavoitettiinko tavoiteltu kohderyhmä ja mitkä tekijät tähän vaikuttivat. Näiden kyselyn toteuttaminen kolme kertaa vuodessa on toimijalle todennäköisesti liian raskasta, mutta olisi toimin-

nan jatkuvan kehittämisen kannalta hyvä. Kerran vuodessa tehtävät kyselyt ovat todennäköisin vaihtoehto, koska osatekijöitä on niin monta. Tässä kohtaa on hyvä muistaa puheenjohtaja Väyrysen sanat, että toimintaa pyörittävät henkilöt ovat itsekin mielenterveyskuntoutujia eivätkä hallinnon ammattilaisia.

STEA edellyttää toimintaan osallistuneiden sukupuolen ja iän tilastoimista. Nämä tiedot voidaan kerätä kirjallisella kyselyllä. Muutoin kyselyyn voi vastata nimettömästi. Kyselyyn vastaamiseen aktivointiin on hyvä käyttää pientä arvottavaa palkintoa ja silloin nimilaput voi kerätä erikseen ja teettää kyselylomakkeen erikseen, ellei ole mahdollisuutta antaa kaikille jotain pientä hyvän mielen palkintoa.

5.4 Tuotteen kehittäminen

Tuotteen luonnostelun jälkeen seuraa tuotteen kehittäminen eli tehdään varsinainen tuote, joka etenee luonnosteluvaiheessa valittujen menetelmien mukaisesti. Tässä vaiheessa tuotetta usein testataan ja mahdollisesti etsitään ratkaisuvaihtoehtoja kehittämistarpeille (Jämsä & Manninen 2000, 85.) Kuvasimme kaikille osapuolille erilaiset menetelmät, jotka parhaiten soveltuisivat kunkin kohdalla ja olisi hyvä menetelmä arviointitietojen keräämiseen. Eri osapuolet ovat kohderyhmä, työntekijä, vapaaehtoiset ja yhteistyökumppanit.

Kohderyhmälle eli yhdistyksen asiakkaille suunnittelimme perinteisen kyselylomakkeen menetelmäksi, jota voisi käyttää kerran vuodessa. Kyselylomakkeessa kysytään kysymyksiä, jotka perustuvat yhdistyksen avustusvuotena asettamiin tavoitteisiin.

Kohderyhmään kuuluu puheenjohtaja Väyrysen mukaan myös sellaisia kävijöitä, jotka eivät voi vointinsa puolesta vastata kirjallisiin tai suullisiin kyselyihin. Suurin osa pystyy kuitenkin vastaamaan. Koska yhdistyksen tavoitteena on tarjota matalan kynnyksen kohtaamispaikka syrjäytyneille, yksinäisille sekä elämän kolhimille ihmisille, niin ei ole tarkoituksenmukaista tavoitella sitä, että kaikille kävijöille tehdään kyselyjä. Väyrysen mukaan heillä on kokemusta, että kun kävijä saa tulla kohtaamispaikalle rauhassa, niin se on osaltaan auttanut kävijää kuntoutumaan siten, että myöhemmässä vaiheessa palautekyselyn tekeminen voisi onnistua. Lisäksi Huilituvan pöydällä voi olla viestivihko vapaalle palautteelle. Siihen asiakkaat voivat vapaavalintaisesti kirjoittaa ajatuksiaan. Kohderyhmä on tärkein ryhmä, joten heidän saama palaute on hyvin tärkeää, koska toiminta on järjestetty heidän hyväkseen.

Työntekijöiltä on hyvä kerätä kirjallisesti tietoa kysymyksiin mitä mieltä he ovat toiminnasta, ovatko tulokset ja vaikutukset suhteessa tavoitteisiin ja kuinka toimintaa tulisi kehittää, että se olisi tuloksellisempaa ja vaikuttavampaa (Liite 2). Kirjallisen tiedon kerääminen kannattaa ottaa systemaattiseksi toimintatavaksi esimerkiksi helmi-, kesä- ja lokakuissa. Tällöin tiedon kerääminen palvelee toiminnan kehittämistä. Systemaattisuus saadaan aikaan laatimalla toiminnan vuosikello ja samanlainen kyselylomake, jolla kyselyt toistetaan.

Yhdistyksellä on yksi palkattu työntekijä, joka osallistuu yhdistyksen toiminnan pyörittämiseen, joten myös häneltä saama palaute on tärkeässä asemassa. Hänelle mietimme päiväkirjan pitämistä asiakkaiden antamasta suullisesta palautteesta, koska se helpottaa arviointia siitä, miten toiminta kohdistuu tavoitteisiin. Samalla tulee dokumentoitua palautteita heiltä, jotka eivät halua sitä kirjallisena antaa. Suullista palautetta seurataan vuosilta 2019 ja 2020. Työntekijä panostaa 5 % työajasta arviointiin STEA:n ohjeen mukaan kerran kuukaudessa. Asiakkaiden joukossa voi olla sellaisia, jotka eivät halua antaa kirjallista palautetta, mutta antavat mielellään suullista palautetta. Tämän takia olisi hyvä myös pitää kirjaa siitä mitä asiakkaat suullisesti sanovat.

Työntekijä kerää laskennallista tietoa osallistujamääristä, tilaisuuksien lukumääristä indikaattoritietoja varten. Kävijöiden ja käyntikertojen laskeminen onnistuu tukkimiehen kirjanpidolla. Tällöin laskettu kävijä merkitään pystyviivalla siten, että neljän pystyviivan yli vedetään vinoviiva. Kokonaismäärä on helppo lasketa, koska viivat ovat viiden ryhmissä. Tämä sopii menetelmäksi pienien ihmisryhmien kohdalla esimerkiksi harrastepiiriin. Kun lasketaan tietyn aukioloajan kävijöitä, niin tukkimiehen kirjanpito on hankala, koska jonkun täytyy koko ajan tarkkailla kävijöitä ja tehdä merkintöjä. Lisäksi sama kävijä voi käydä useamman kerran, jolloin lasketuksi tulevat käyntikerrat. STEA:n seuranta edellyttää sekä yksittäisten kävijöiden että käyntikertojen laskemista.

Yhdistys on laskenut käytettyjen kahvikuppien määrää tietyn seurantajakson aikana ja ateriatapahtumisen osalta on laskettu lautasten määrää. Kohtaamispaikan kokonaiskävijämäärän osalta käytettyjen kahvikuppien laskeminen on hyvä keino ja siihen kannattaa kehittää systemaattisuutta siten, että kävijät lasketaan esimerkiksi joka 30. arkipäivä, jolloin vuoden aikana lasketakerrat osuisivat satunnaisille viikonpäiville.

Kun täytyy laskea, kuinka monta yksittäistä kävijää matalan kynnyksen toiminnassa on ollut avustusvuonna, niin laskeminen vaikeutuu. Esimerkiksi Jos Jussi käy toiminnassa kerran tammi-kuussa ja toisen kerran marraskuussa, mutta ei muuten vuoden aikana, niin hänet lasketaan yhdeksi yksittäiseksi kävijäksi. Kun tavoitteena on matalan kynnyksen toiminta, jonne saa tulla kuka haluaa, niin kävijä voi tuntea olonsa kiusaantuneeksi, jos hänen täytyisi esimerkiksi laittaa nimi listaan käytyään toiminnassa ensimmäisen kerran kunakin vuonna. Kävijän vointi voi juuri ja juuri riittää siihen, että hän tulee ovesta sisään ja istuu pöydän ääreen. Tämän vuoksi yksittäisten kävijöiden määrä on osittain arvioitava.

Vapaaehtoisille suunnittelimme vapaaehtoisfoorumi arviointimenetelmää. Yhdistyksellä on kerran vuodessa vapaaehtoisten kanssa vapaaehtoisfoorumi, joka toteutuu kerran vuodessa ravintolassa yhdessä ruokailen. Ruokailun aikana olisi tarkoitus jutella toiminnasta ja sen mahdollisesta kehittämisestä. Näin kasvokkain saama palaute on aitoa. Työntekijä tekee muistion foorumista, jotta palaute on myös dokumentoitu.

Yhdistyksellä on yhteistyökumppaneiden kanssa Yhteinen keittiö -tapaaminen kerran vuodessa, jolloin he näkevät kasvokkain ja voivat vaihtaa kuulumisia. Silloin yhdistyksen puheenjohtaja voi haastatella kasvotusten yhteistyökumppaneita. Suunnittelimme, että haastattelua varten puheenjohtajalla on muistivihko muistiinpanoja varten ja siinä on valmiiksi kirjoitettuna tavoitteet ja muutama kysymys tavoitteiden pohjalta. Tapaamisessa käydään seurantakeskustelua toiminnasta ja samalla puheenjohtaja kirjoittaa muistiinpanoja vihkoon ja saa näin dokumentin palautteesta. STEA:n rahoitusta varten yhdistyksellä on aiesopimus jokaisen yhteistyökumppanin kanssa, jotta voidaan järjestää tapahtumia ja palveluohjausta puolin ja toisin.

Lisäksi on olemassa erilaisia indikaattoritietoja, joilla toimintaa voidaan myös arvioida. Indikaattori on mittari, jolla kerätään tilastoa ilmiön tilasta ja muutoksista. Indikaattori voi kuvata luotetavasti ja yksiselitteisesti tarkasteltavaa ilmiötä. Indikaattorit ovat asiantuntijoiden seuran läpäisseitä mittareita, joita on rajoitettu määrä. Indikaattoreita pidetään käyttäjien näkökulmasta hyödyllisinä, koska niillä pystytään tuottamaan tietoa sopivin väliajoin ja kohtuullisin kustannuksin. (THL n.d.) Indikaattori mahdollistaa sen, että ilmiön nykytilaa voidaan kuvata, asettaa tavoitteita ja seurata niiden toteutumista. (THL 2018). Indikaattorit kerätään kirjaamalla ylös erilaisten tilaisuuksien lukumäärät, kävijät, aukiolotunnit, vierailut verkkosivuilla, mediaosumat ja jaettujen materiaalien määrät.

Tuloksellisuus- ja vaikuttavuusarvioinnin yhteenveto tehdään sähköiselle palautelomakkeelle (Liite 1). Se kootaan työntekijän päiväkirjasta, vapaaehtoisfoorumin muistiinpanoista, kohderyhmän kyselylomakkeista saaduista vastauksista, palautevihkosta sekä yhteistyökumppaneiden kanssa käytyjen haastatteluiden muistiinpanoista.

Viimeistelläksemme arviointitietojen keräämisen kuvaukset pyysimme toimeksiantajaa arvioimaan niitä. Mitään korjausehdotuksia arviointitietojen kuvausten suhteen ei tullut ja toimeksiantaja oli niihin tyytyväinen. Mitään ei tarvinnut muuttaa tai korjata, joten arviointimalli oli valmis viimeisteltäväksi.

5.5 Tuotteen viimeistely

Viimeisenä vaiheena ennen lopullista tuotetta voidaan kerätä palautetta tuotteesta sellaisilta käyttäjiltä, joille tuote ei ole ennestään tuttu. Sen jälkeen käynnistyy tuotteen viimeistelyvaihe, jossa tuote valmistuu saatujen palautteiden ja kokemusten pohjalta (Jämsä & Manninen 2000, 80-81.) Korjataan vielä tuotetta ja viimeistellään yksityiskohtia. Laaditaan käyttöohjeet, suunnitellaan tuotteen markkinointia ja tehdään loppuraportti tuotteen kehittämisprojektista. (Jämsä & Manninen 2000, 85.)

Viimeistelyä tuotteena teimme yhdistykselle selkeän toimintaohjeen (Liite 3) tietojen keräämisestä Power Point esityksenä. Toimintaohjeessa kuvataan arviointimalli käytännön toimenpiteinä. Työntekijälle, vapaaehtoisille, kohderyhmälle ja yhteistyökumppaneille on ohjeessa omat menetelmät seurantatietojen keräämiseen. Arviointi ja yhteenveto tuloksellisuus- ja vaikutus selvitystä varten tehdään edellä mainituilta osapuolilta kerätyistä tiedoista. Selvitykseen vaadittavat indikaattoritiedot lasketaan kerättyjen seurantatietojen perusteella. Yhdistyksen puheenjohtaja aikoo esitellä toimintaohjetta muille yhdistyksille seurantatietojen keräämisen ja arvioinnin tueksi.

5.6 Tuotteen arviointi

Opinnäytetyömme tuotteena teimme toimeksiantajamme Kajaani Hyvä Mieli ry:n käyttöön selkeän arviointimallin, jonka avulla he pystyvät paremmin keräämään seurantatietoja ja arvioi-

maan sitä kautta toimintaa ja tuloksellisuutta rahoittajalleen STEA:lle. Lähetimme toimeksiantajalle Power Point –esityksen (Liite 3) tekemästämme arviointimallista ja pyysimme suullisesti palautetta, että miten arviointimalli on toiminut. Kysyimme heiltä, että miten arviointimalli on toiminut ja onko se vastannut odotuksia? Tiedustelimme myös arviointimallin toimivuutta muunlaisessa toiminnassa kuin vain toimeksiantajaa varten. Lopuksi pyysimme vielä palautetta, että miten onnistuimme arviointimallin kehittämisessä ja miten yhteistyömme opinnäytetyön aikana sujui?

Toimeksiantajan mukaan malli on selkeä ja se helpottaa seurantatietojen keräämistä ymmärrettävään muotoon. Toimeksiantaja kiitteli avusta ja saamastaan mallista ja kertoi, että keinot on otettu jo käyttöön kuluvan vuoden seurantatietojen keräämisessä.

Toimeksiantaja osallistui 12.6.2019 Kuopiossa STEA:n kehittämispäivään, missä käsiteltiin avustusjärjestelmää ja sen edellytyksenä olevaa tuloksellisuus- ja vaikuttavuusarviointia. STEA:n edustaja oli kertonut, että he uudistavat rahoitusjärjestelmään ja myös tuloksellisuus- ja vaikuttavuusarviointia, joista ovat saaneet paljon palautetta. Toimeksiantaja oli osallistunut erilaisiin ryhmiin ja kertonut meidän kehittämästä arviointimallista, josta oli saanut hyvää palautetta muun muassa päiväkirjan osalta.

6 POHDINTA

Tässä kappaleessa pohdimme opinnäytetyöprosessin kaikkia vaiheita. Aluksi pohdimme vapaaehtoistyön merkitystä, sen jälkeen käymme läpi opinnäytetyöprosessia, aikataulua sekä meidän keskinäistä ja myös toimeksiantajan välistä yhteistyötä. Lopuksi käymme läpi opinnäytetyön eettisyyttä, luotettavuutta sekä ammatillisen kasvun kehittymistä.

Vapaaehtoistyö on tärkeää päihde- ja mielenterveyskuntoutumisessa. Suomen Mielenterveysseuran (2019) mukaan ryhmätoimintaan hakeutuu entistä enemmän tukea tarvitsevia. Paikallisissa seuroissa vapaaehtoistoimintaa on ollut jo kymmeniä vuosia. Vapaaehtoistyön arviointi tuo toimintaan ryhtiä ja tekee näkyväksi työn vaikuttavuutta. Resurssien kohdentaminen on helpompaa, kun tehtyä toimintaa on arvioitu. Arviointi ei saa olla liian monimutkaista ja vaikeaa, koska sitä tekevät vapaaehtoistyöntekijät, jotka ovat pääsääntöisesti mielenterveyskuntoutujia. Ei ole tarkoituksenmukaista käyttää arviointiin suurta osuutta resursseista, joita voidaan käyttää suoraan toimintaan.

Vapaaehtoisten toteuttamasta kuntoutustoiminnasta ja sen arvioinnista ei ilmeisesti ole tehty juurikaan tieteellistä tutkimusta, koska lähteitä oli vaikea löytää. Vapaaehtoisten tekemän työn määrä vaikuttaa suurelta, kun kuulee, miten paljon esimerkiksi kävijöitä on Kajaanin Hyvä mieli ry:n Huilutuvalla. Selkeästi tarvitaan lisää tutkimusta vapaaehtoistyöstä mielenterveyskuntoutuksessa ja tehdyn työn arvioinnista.

Puheenjohtaja Väyrynen korosti opinnäytetyöprosessissa, että yhdistyksen toimintaa pyörittävät henkilöt ovat vapaaehtoisia, joten heillä ei välttämättä ole osaamista arviointitietojen keräämiseen ja selvitysten tekemiseen. He tarvitsivat osaamisen tueksi yksinkertaisia arviointimalleja tietojen keräämiseksi. Kajaanin Hyvä Mieli ry:ssä on tunnustettu STEA:n tuloksellisuus- ja vaikuttavuusseurannan vaatimus ja on haluttu löytää helpotusta raportointiin vaadittavien tietojen keräämiseen. Yhdistyksessä oltiin myös halukkaita tarvittaessa jakamaan kehitettyjä arviointimalleja muille yhdistyksille.

STEA:lla on kirjallisia ohjeita ja tallennettuja ohjeluentoja internet-sivuillaan. Näiden lisäksi STEA järjestää koulutustilaisuuksia avustusten saajille. Ohjeet koetaan kuitenkin vaikeasti ymmärrettäväksi ja sen vuoksi tarvitaan yksinkertaisia selkeitä ohjeita ja käytännön malleja, kuinka yhdis-

tykset voivat toteuttaa avustuksen edellyttämän arvioinnin. Vierailimme opinnäytetyötä tehdessämme Kainuun Nuotta ry:n Monikassa, joka on monikulttuurinen toimintakeskus Kajaanissa. Heillä oli tekeillä vastaava tuloksellisuus- ja vaikuttavuusarviointi kuin Hyvä Mieli ry:llä ja kokemus arvioinnin tekemisen vaikeudesta oli aivan sama molemmilla toimijoilla. Tulevaisuustutkija Ilkka Halava toteaa kuitenkin, että järjestöosaaminen on ensi vuosikymmenellä järjestön oman alan substanssi- ja toimijasuhdeosaamista hallinto-osaamisen sijaan (Halava 2018,15).

Raha-automaattiyhdistys (RAY) oli ennen STEA:a antamassa vastaavia avustuksia ja silloin oli mahdollista kirjoittaa ylös onnistumistarinoita ihmisten kokemuksista, jotka olivat osa saatua palautetta. Yhdistyksen toiminnan rahoituksen hakemisessa ja tuloksellisuuden todentamisessa jatkossa ollaan menossa vielä enemmän digitaaliseen suuntaan. Esimerkiksi omaishoitajien kattojärjestö on kehittänyt nykyiseen palautteen keräämiseen sähköisen järjestelmän. Tähän toimeksiantaja on menossa tutustumaan Kajaanissa olevassa omaishoitajien toimipisteessä.

6.1 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista

Aikataulussa pysyminen oli kriittisin kohta opinnäytetyön onnistumisessa.

Toimeksiantajalle oli olennaista saada mahdollisimman pian käyttöön arviointimalli, koska raportoinnin määräaika oli huhtikuun alussa. Näin ollen toimeksiantaja oli hyvin mukana ja tavoitettavissa tarvittaessa.

Opinnäytetyön edetessä selvisi, että yhdistyksen oli palautettava arviointi vuosista 2017 ja 2018 huhtikuun alkuun 2019 mennessä, joten tarvittava tieto oli täytynyt kerätä jo aiemmin ja nyt oli tarve koostaa kerätty tieto sähköiseen palautejärjestelmään määräpäivään mennessä. Mutta koska vastaavasti heidän on kerättävä lähtötiedot ja tehtävä vastaava arviointi vuonna 2021, niin he tarvitsevat selkeät ohjeet tietojen keräämisestä toimintavuosilta 2019 ja 2020. Tietoja on kerättävä koko ajan mm. osanottajamääristä ja ryhmien kokoontumiskerroista.

Olimme koko ajan tietoisia kireästä aikataulusta ja olimme resursoineet omaa aikaamme opinnäytetyön tekemiseen keväällä ja kesällä 2019. Opiskelemme molemmat nopeutetun opetusohjelman mukaisesti ja muita opintoja ei ollut kovin paljon yhtä aikaa, joten pidimme suunniteltua aikataulua realistisena. Kun yhdistyksen tarve seurantatietojen keräämisestä ja arvioinnin tekemisestä selkiintyi meille, niin meidän oli mahdollista hellittää kireää aikataulua

alkuperäisestä. Olimme mukana seurantatietojen palauttamisessa maaliskuussa 2019 ja tästä saimme lisätietoa arvioinnin tueksi tarvittavan materiaalin kehittämiseen.

Opinnäytetyöprosessin laajuus on 15 op ja varasimme prosessiin käytettävän aikaa tätä laajuutta vastaavan määrän. Työn tekeminen yhdessä onnistui hyvin. Käytimme WhatsUp-sovellusta yhteydenpito välineenä, silloin kun emme olleet fyysisesti samassa paikassa. Toimeksiantaja oli hyvin tavoitettavissa tarvittaessa, joten yhteistyö sujui ongelmitta. Soittelimme usein ja sovimme tapaamisia tai lähetimme sähköpostia opinnäytetyöhön liittyen. Tapaamisiin ei välttämättä joka kerta päässyt molemmat opinnäytetyön tekijät, joten silloin välitimme toisillemme tapaamisissa käydyt asiat.

Tuotteistetun opinnäytetyöprosessin ymmärtäminen oli aluksi vaikeaa, kun ei ollut aikaisemmasta vastaavasta työstä kokemusta. Ensin piti hahmottaa tuotteistetun opinnäytetyön kulku ja etsiä eri lähteistä tietoa. Opinnäytetyöprosessin aikana käytettiin paljon myös käsitettä toiminnallinen opinnäytetyö, mikä sekoitti ajatustamme opinnäytetyöstämme. Onko toiminnallinen ja tuotteistettu opinnäytetyö sama asia, mitä eroa niillä on, kumpi tämä meidän opinnäytetyömme on? Vähitellen asia alkoi selkiytyä ja pääsimme työn kirjoittamisessa eteenpäin. Koimme myös hankalaksi opinnäytetyötä ohjaavien opettajien vaihtuvuuden ja erilaiset ohjeet. Se aiheutti epätietoutta, turhautumista ja väsymistä, että miten jaksetaan viedä tämä työ maaliin asti.

6.2 Eettisyys

Aiheen valinta on tekijän eettinen ratkaisu. Tekijän on pohdittavat aiheen merkitystä yhteiskunnallisesti ja ennen kaikkea miten se vaikuttaa osallistujiin. Hyödyllisyys on myös tärkeässä asemassa pohtiessa työn tekemisen lähtökohtaa. Aina hyöty ei kohdistu osallistujiin vaan työn tuloksia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa uusiin asiakkaisiin. Tekijän täytyy pohtia, että miten työn tuloksia voidaan hyödyntää kehittäessä hoitotyön laatua.

Työn tekijän on arvioitava mahdollisia osallistujiin kohdistuvia haittoja ja miettiä joidenkin kysymysten tarpeellisuutta, joilla ei ole työn tulosten kannalta merkitystä. Osallistujien itsemääräämisoikeus on yksi tutkimukseen osallistumisen lähtökohta. He ovat vapaaehtoisia osallistu-

maan ja heillä on myös mahdollisuus kieltäytyä. Heille pitää antaa mahdollisuus esittää kysymyksiä sekä kieltäytyä antamasta tietoja. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 218-219.)

Oikeudenmukaisuus on myös yksi eettisyyttä mittaava asia eli osallistujien täytyy olla keskenään tasa-arvoisessa asemassa. Pitää ottaa huomioon osallistujien kulttuurinen tausta, tavat sekä elämäntapa. Anonymiteetti on myös yksi eettinen asia tutkimuksessa. Se tarkoittaa sitä, ettei tutkimustuloksia luovuteta ulkopuolisille ja aineisto pidetään lukitussa paikassa.

Tutkimusluvan hakeminen on myös eettisen tutkimuksen lähtökohta. Luvan hakemisen yhteydessä varmistetaan lupa siihen, että saako tutkimusraportissa kuvata kohdeorganisaation nimi. Opinnäytetyössä varmistetaan, ettei liitteenä olevassa tutkimuslupahakemuksessa näy tutkimusluvan myöntäjän nimi. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 221-222.)

Muita eettisiä asioita tutkimusta tehdessä ovat plagiointi, puutteellinen raportointi, tutkimusapurahojen väärinkäyttö, tulosten sepittäminen, toisten tukijoiden vähättely. Plagiointi tarkoittaa toisen tekstin suoraa lainaamista ilman lähdeviitteitä. Asiasisältöihin viitattaessa täytyy käyttää lähdeviitteitä ja suoraa lainausta käytettäessä lainaus täytyy laittaa ”-merkkeihin. Tulosten sepittäminen tarkoittaa sitä, tutkijalla ei ole ollenkaan aineistoa tulosten perustaksi tai tuloksia saatetaan muokata. Onkin tärkeää, että tutkimusraportissa kuvataan kaikki vaiheet tarkasti. Toisten tukijoiden vähättely tarkoittaa sitä, että tutkimusryhmän yksi jäsen julkaisee tulokset vain omalla nimellään. Tutkimusapurahojen väärinkäytössä on kyse siitä, että tutkija ei ole käyttänyt tutkimukselle myönnettyjä apurahoja tutkimukseen vaan ohjannut ne suoraan omalle tililleen. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 224-226.)

Kun mietimme eettisyyttä opinnäytetyötä tehtäessä, niin meille ei tullut mieleen mitään eettistä pohdittavaa edellyttäviä asioita kohdalle. Emme varsinaisesti tehneet arviointia, emmekä käsitelleet yksittäisten henkilöiden vastauksia tai arvioinnin tuloksia. Arvioinnin tulokset eivät ole yksilöityjä vaan yleisellä tasolla toiminnan tuloksia mittaavia ja siten STEA:n tarpeita palvelevia.

6.3 Luotettavuus

Luotettavuuden kriteereitä ovat muun muassa uskottavuus ja siirrettävyys (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 189). Kriteereitä on mainittu eri oppikirjoissa eri tavoin. Onkin tarkoituk-

senmukaista, että opinnäytetyön tekijä valitsee tietyt kriteerit opinnäytetyönsä tueksi pohtiesaan opinnäytetyön luotettavuutta. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 205.) Pohdimme opinnäytetyömme luotettavuutta uskottavuuden ja siirrettävyyden kautta.

Uskottavuus tarkoittaa sitä, että tulokset on kuvattu ymmärrettävästi ja selkeästi. Tärkeää on, että lukija ymmärtää mitkä ovat tutkimuksen vahvuudet ja rajoitukset sekä miten analyysi on tehty. Uskottavuus on myös sitä, että miten tutkijan muodostamat luokitukset kattavat aineiston. Se edellyttää myös sitä tutkija käy analyysinsä hyvin tarkasti läpi. Siinä voi käyttää apuna taulukoita ja liitteitä, joissa analyysi kuvataan. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 198.) Opinnäytetyömme uskottavuuden perusteeksi kartoitimme aluksi huolellisesti toimeksiantajan tarpeen arviointimallille. Uskottavuutta arvioitiin siten, että kuinka hyvin opinnäytetyössä saadut tulokset vastasivat toimeksiantajan tarpeita.

Siirrettävyys kuvaa sitä, miten hyvin tulokset voidaan siirtää johonkin muuhun tarkoitukseen. Tämä edellyttää tarkkaa tutkimusympäristön kuvausta, osallistujien taustojen selvittämistä, analyysin kuvausta sekä aineiston keruun selostamista. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 198.) Tulosten siirrettävyys oli toimeksiantajan lähtökohta opinnäytetyön tuloksille. Tämä toteutui käytännössä siten, että toimeksiantaja esitteli arviointimallia muille toimijoille ja oli tyytyväinen tuottamaamme esittelyaineistoon (Liite 3). Arviointimallin koekäyttö lisäsi luotettavuutta, koska silloin näimme, että malli on tarkoituksenmukainen toimeksiantajan tarpeeseen.

6.4 Ammatillisen osaamisen kehittyminen

Tulevina sairaanhoitajina on tärkeää organisoida ja tehdä kehittämistyötä eri tahojen kanssa, joten hyödyimme itse myös tästä opinnäytetyöstä. Valitsimme neljä kompetenssia kuvaamaan ammatillisen osaamisen kehittämistä. Ne ovat asiakaslähtöisyys, hoitotyön eettisyys ja ammatillisuus, johtaminen ja yrittäjyys sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö. Asiakaslähtöisyys osaaminen edellyttää sairaanhoitajalla sitä, että osaa kohdata asiakkaan oman elämänsä asiantuntijana, hyödyntää asiakkaan kokemusta omassa terveyden ja sairauden hoidossa. Tärkeää on myös osata arvioida asiakkaan voimavarat hoidon suunnittelussa, tukea läheisiä osallistumaan hoitoon sekä olla vuorovaikutuksessa asiakkaan ja läheisten kanssa. Osaa ottaa huomioon myös asiakkaan kulttuuritaustan ja osaa kohdata eri kulttuurista tulevia asiakkaita. (Eriksson, Korhonen, Merasto & Moisio 2015, 36.)

Opinnäytetyö tuki asiantuntijuutemme kehittymistä asiakaslähtöisyyden osalta, koska toimimme yhteistyössä päihde- ja mielenterveyskuntoutujien kanssa. Lisäksi hyödynsimme jonkin verran yhdistyksen puheenjohtajan kokemuksellista tietoa esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan arvioinnin haasteellisuudesta ja hän kertoi heillä olleen kokemusta siitä, ettei kaikilta toimintaan osallistuneilta voi kysyä palautetta suoraan. Tämä antoi meille hieman lisähaastetta kehittämään sopiva arviointitietojen keruumenetelmä, jotta saataisi palautetta myös heiltä.

Hoitotyön eettisyys ja ammatillisuus osaaminen edellyttää sairaanhoitajalla sitä, että osaa toimia arvojen ja periaatteiden mukaan ja arvioida niiden toteuttamista hoitotyössä. Olennaista on myös, että osaa toimia asiantuntijana eri työryhmissä ja hyödyntää sitä, sekä kykenee arvioimaan omaa toimintaansa vuorovaikutustilanteissa ja tarvittaessa kehittää omaa toimintaansa. Tähän liittyy myös verkosto- ja työparityö eli kykenee jakamaan asiantuntijuutta monialaisissa verkostoissa ja kumppanuuksissa. (Eriksson ym. 2015, 37.)

Tähän osaamisalueeseen liittyen asiantuntijuutemme lisääntyi opinnäytetyössä tavoitteellisen ja kehittävän toiminnan kautta, johon liittyi itsearviointi. Saimme olla mukana kehittämässä päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen vapaaehtoistyötä. Samalla saimme oppia arvioinnista ja myös rahoituksesta. Molempia voimme soveltaa monissa muissakin tehtävissä työelämässä ja/tai vapaa-ajan toimissa. Samalla voimme verrata kolmannen sektorin toiminnan laadun arviointia päihde- ja mielenterveyskuntoutuksessa hoitotyön laadun arviointiin. Sekä hoitotyön että kolmannen sektorin vapaaehtoistyön tavoitteena on terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäiseminen. Sairaanhoitajan ammattietiikka määritteli vahvasti työtämme siten, että autoimme yhdistystä tukemalla voimavaroja, joita tarvitaan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arvioinnissa. Opimme vuorovaikutus- ja kumppanuusosaamista, kun teimme työparina tämän opinnäytetyön sekä harjoittelimme samalla vuorovaikutustaitoja, kun teimme yhteistyötä toimeksiantajan kanssa.

Johtaminen, yrittäjyys osaaminen edellyttää sairaanhoitajalla sitä, että osaa johtaa omaa toimintaa sekä ymmärtää johtamisen merkityksen. Johtamiseen kuuluu myös, että osaa järjestellä työtehtävät ja vastualueet. Tähän liittyy myös se, että osaa toimia eri toimintaympäristöissä työyhteisötaitojen mukaisesti sekä sopeutuu muuttuviin tilanteisiin. (Eriksson ym. 2015, 38.) Johtaminen ja yrittäjyys osaamisesta opimme yrittäjämäistä otetta ja itsemme johtamista. Ja oimme työtehtäviä opinnäytetyötä tehdessämme ja se vähän selkeytti työn kulkua. Opinnäytetyön kautta opimme myös ymmärtämään taloudellista puolta yhdistyksen toiminnassa. Ilman STEA:n taloudellista avustusta Huilituvan toiminta ei ole mahdollista. Toiminta ei voi pyöriä vain

vapaaehtoistyönä, koska toiminnasta syntyy kiinteitä kustannuksia kuten esimerkiksi toimipaikan vuokra.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö osaaminen edellyttää sairaanhoitajalla sitä, että ymmärtää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ja sen ohjauksen ja valvonnan Suomessa. Osaa ohjata potilaan tai asiakkaan julkisen ja yksityisen sekä kolmannen sektorin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Osaa käyttää sosiaalista mediaa hoitotyössä ja hyödyntää sähköisiä palveluita asiakkaan kokonaishoidossa. Tähän liittyy myös tieto- ja viestintäteknologian osaaminen eli hallitsee keskeisten hoito- ja valvontalaitteiden käytön hoitotyössä. (Eriksson ym. 2015, 45.) Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö kompetenssiin liittyen opimme, että miten vaikuttavuusarviointi tehdään digitaalisesti sähköiselle alustalle verkossa. Samalla tutustuimme yhteen päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen toimintaympäristöistä.

LÄHTEET

Alkoholiongelman hoito. (2018). Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Viitattu 16.3.2019.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituks/suositus?id=hoi50028>

Arvioinnin työkaluja ja menetelmiä (2018). Pohjois-

Karjala Jelli. Saatavilla 9.11.2018. <https://www.jelli.fi/jarjestotoiminta/arvioinnin-tyokaluja-ja-menetelmia/>

Baduel, H. & Ruottinen, R. (2016). Toimintakyvyn arvio sairaalasta kotikuntoutukseen: Arviointimallin kehittäminen. AMK-opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakou-

lu. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/123600/Baduel_Hanna.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Eriksson, E., Korhonen, T., Merasto, M. & Moisio, E-L. (2015). Sairaanhoidajan ammatillinen osaaminen-sairaanhoidajakoulutuksen tulevaisuus -hanke. Porvoo: Bookwell Oy. Saatavilla 30.5.2019.

<https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2015/09/Sairaanhoitajan-ammattillinen-osaaminen.pdf>

Ekroos, V. (2004). Terveydenhuollon palvelutuotanto. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Halava, I., Pantzar, M. & Lukin, E. (2018). Järjestötoiminnan tulevaisuus. Saatavilla 2.6.2019 https://www.issuu.com/steajulkaisut/docs/jarjestotoiminnan_tulevaisuus

Harsu, A. (2014). Arvioinnilla kohti kehittyvää sopeutumisvalmennusta: mielenterveyden keskusliiton sopeutumisvalmennuksen arviointimallin kehittäminen. AMK-opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakou-

lu. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86663/Harsu_Annika.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Heikkinen- Peltonen, R., Innamaa, M. & Virta, M. (2008). Mieli ja terveys. Helsinki: Edita.

Hoidon järjestäminen (N.d.) Mielenterveystalo. Saatavilla 16.3.2019

https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/Mielenterveyspalvelut/hoidon_jarjestaminen/Pages/default.aspx

Hyttinen, Nina K. (2006). Arviointi avuksi projektityöhön. Helsinki: Trio-Offset Oy.

Itsearviointi. (2018). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 9.9.2019

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asetussa-olevien-osallisuus/hankkeet-ja-hanketuki/arviointi/itsearviointi>

Jämsä, K. & Manninen, E. (2000). Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Kajaanin Hyvä Mieli ry. (2017). Toimintakertomus vuodelta 2017. Saatu yhdistykseltä.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. (2013). Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kansalaisareena. (2018). Vapaaehtoistoiminta. Saatavilla 9.11.2018 <http://www.kansalaisareena.fi/osallistu/vapaaehtoistoiminta/>

Knudsen, H. (1996). Mental Health Service Evaluation. Saatavilla 30.5.2019

<https://www.cambridge.org/core/books/mental-health-service-evaluation/12D80998065D17B63EFA98F729C18F4F>

Kuuluvainen, S. (2015). Vapaaehtoistyön johtaminen. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.

Malmström, T., Leskelä, R-L., Lindh, M., Kajova, M., Niemelä, P., Rissanen, A. & Salmisaari, T. (2018). Kuntoutujärjestelmän kokonaisuudistus – tieto muutostyön tukena. Saatavilla 2.6.2019.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160569/7-2018-Kuntoutusjarjestelman%20kokonaisuudistus.pdf>

Mielenterveyden keskusliitto. (2019). Saatavilla 19.1.2019. <http://mtkl.fi/>

Mielenterveyspalvelut (N.d.) Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla 1.3.2019
<https://stm.fi/mielenterveyspalvelut>

Mielenterveyspalvelut. (2019). Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 9.9.2019
<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyspalvelut>

Mikä on avainindikaattori? (N.d.). Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla 30.5.2019.
[https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/avainindikaattoriohjelma-
indi/avainindikaattorit-paatoksenteon-tueksi/mika-on-avainindikaattori](https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/avainindikaattoriohjelma-
indi/avainindikaattorit-paatoksenteon-tueksi/mika-on-avainindikaattori)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2009). Menetelmäopetuksen tietovaranto KvliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Saatavilla 13.10.2019.
<https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskus. (2018). Itsearviointi-
tiopas. Saatavilla 1.12.2018. [https://www.stea.fi/documents/2184241/2492102/Itsearviointiopia
s/9c90fac1-47a8-4bdc-a35f-9b22d9020080/](https://www.stea.fi/documents/2184241/2492102/Itsearviointiopia
s/9c90fac1-47a8-4bdc-a35f-9b22d9020080/)

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskus. (2019). Saatavilla 19.1.2019. <https://www.stea.fi/raportointi-valvonta-ja-arviointi>

Suomen Mielenterveysseura. (2019). Selviytyjän purjeet. Saatavilla 19.1.2019.
<https://www.mielenterveysseura.fi/fi/julisteet/selviytyjan-purjeet>

Tilastot ja indikaattorit. (2018). Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 30.5.2019
<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/seuranta-ja-vaikuttavuus/tilastot>

Vapaaehtoistoiminnan arviointi ja kehittäminen. (2019). Pohjois-Karjala Jelli. Viitattu 9.9.2019
[https://www.jelli.fi/jarjestoiminta/arvioinnin-tyokaluja-ja-menetelmia/vapaaehtoistoiminnan-
arviointi-ja-kehittaminen/](https://www.jelli.fi/jarjestoiminta/arvioinnin-tyokaluja-ja-menetelmia/vapaaehtoistoiminnan-
arviointi-ja-kehittaminen/)

Vertaisarviointi. (2018). Pohjois-Karjala Jelli. Viitattu 9.9.2019
<https://www.jelli.fi/jarjestoiminta/arvioinnin-tyokaluja-ja-menetelmia/vertaisarviointi/>

Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Liite 1**Tuloksellisuus- ja vaikutus selvitys (TVS)**

Järjestön nimi

Järjestönumero

Kohdenumero

Käyttötarkoitus

Avustusvuodet

Myönnetty avustus

1. Työntekijät

Toiminnassa mukana olleet työntekijät kahdelta edelliseltä vuodelta

Toiminnassa oli mukana työntekijöitä

Avustusvuosi	Palkatut työntekijät, henkilö- lömäärä	Palkatut työntekijät, henkilö- työvuodet
2016		
2017		

Lisätiedot

Miten työntekijöiltä on kerätty tietoa toiminnasta?

Mitä mieltä työntekijät ovat toiminnasta?

Tulokset ja vaikutukset

Kehittämisehdotukset

2. Vapaaehtoiset

Toiminnassa mukana olleet vapaaehtoiset kahdelta edelliseltä vuodelta

Toiminnassa oli mukana vapaaehtoisia

Avustusvuosi	Aktiiviset vapaaehtoiset yhteensä
2016	
2017	

Kaikki vapaaehtoiset yhteensä

Henkilöä

Lisätiedot

Miten vapaaehtoisilta on kerätty tietoa toiminnasta?

Millaista tukea ja koulutusta olette tarjonneet toiminnassa mukana olleille vapaaehtoisille?

Mitä mieltä vapaaehtoiset ovat toiminnasta?

Tulokset ja vaikutukset

Kehittämisehdotukset

3. Kohderyhmät

Tavoitettiin ko kohderyhmä?

Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että kohderyhmä/-t tavoitettiin tai jäivät tavoittamatta?

Miten kohderyhmiltä on kerätty tietoa toiminnasta?

Mitä mieltä kohderyhmän edustajat ovat toiminnasta?

Tulokset ja vaikutukset

Kehittämisehdotukset

Avustettuun toimintaan osallistuneiden henkilöiden määrä raportointiaikana 2016

Ikäjakautuma: tiedämme

Ikäryhmä	Naisia	Miehiä	yhteensä	Kerätty tieto vai arvio
0-6 vuotta				
7-17 vuotta				

18-29 vuotta				
30-62 vuotta				
63-79 vuotta				
80 tai yli				
Yhteensä				

Avustettuun toimintaan osallistuneiden henkilöiden määrä raportointiaikana 2017

Ikäjakautuma: tiedämme

Ikäryhmä	Naisia	Miehiä	Yhteensä	Kerätty tieto vai arvio
0-6 vuotta				
7-17 vuotta				
18-29 vuotta				
30-62 vuotta				
63-79 vuotta				
80 tai yli				
Yhteensä				

Yhteistyökumppanit

Toimintaan osallistuneet kumppanit

Toiminnassa oli mukana yhteistyökumppaneita

5. Yhteenveto

Toiminnan maantieteellinen alue

Avustetun toiminnan sisältö

Saavutettiinko asetetut tavoitteet

Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että asetetut tavoitteet saavutettiin tai jäivät saavuttamatta?

Aikaansaadut tulokset ja vaikutukset
Suhteessa tavoitteisiin

Mitä toiminnassa pitäisi kehittää seuraavan kahden vuoden aikana?

6. Indikaattorit

Indikaattori	2016	2017	Kerätty tieto vai arvio
Koulutus- tai seminaaritalaisuuksien lukumäärä			
Koulutus- tai seminaaritalaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä			
Tapahtumien (pois lukien seminaarit ja koulutukset) lukumäärä			
Järjestettyjen vertaistuki- tai harrasteryhmien lukumäärä			
Vertaistuki- tai harrasteryhmien koontumiskerrat yh-			

teensä			
Vertaistuki- tai har- rasteryhmiin osallis- tuneiden henkilöiden lukumäärä			
Yksilöasiakkaiden lukumäärä			
Erillisten kävijöiden lukumäärä matalan kynnyksen toimin- nassa			
Käyntikertojen luku- määrä matalan kyn- nyksen toiminnassa			
Aukiolotunnit per viikko matalan kyn- nyksen toiminnassa			
Yksittäisten kävijöi- den määrä verkkosi- vuilla avustusvuonna			
Kävijöiden koko- naismäärä verkkosi- vuilla avustusvuonna			
Jaettujen esitteiden ja kirjallisten materi- aalien määrä			
Mediaosumien lu- kumäärä vuodessa			
Järjestön omat indi- kaattorit			

Sisällöstä vastaavat yhteyshenkilö

Nimi

Sähköpostiosoite

puhelin

Liite 2

Verkkoasiointi

Selvitys koskee kahta viimeksi päättynyttä avustusvuotta. Selvitys koskee ainoastaan sitä avustuskohdetta, joka on nimetty lomakkeella.

Pyri raportoimaan vain kerättyä ja todennettavissa olevaa tietoa. Kuvaa avustuskohteen tulokset, vaikutukset, toiminta ja kehittämistarpeet mahdollisimman konkreettisesti. Kysymyskohtaiset tarkemmat täyttöohjeet löydät lomakkeelta kysymysmerkkipainikkeen alta. Halutessasi voit myös tulostaa täyttöohjeet tästä.

Voit täyttää lomakkeen osissa. Muista tallentaa tekemäsi muutokset ennen kuin poistut järjestelmästä, tai jos poistut koneelta pitemmäksi aikaa.

Huomioithan, että lomakkeen voi lähettää STEAlle ainoastaan järjestelmän pääkäyttäjä, jolla on järjestössä nimenkirjoitusoikeudet (määritelty kohdassa Käyttäjähallinta).

Selvitys koostuu kuudesta eri osiosta. Selvityksen loppuun tulee merkitä sisällöstä vastaava yhteyshenkilö.

Työntekijät

Vapaaehtoiset

Kohderyhmät

Yhteistyökumppanit

Yhteenvedo

Indikaattorit

1. Työntekijät

Tämän osion tarkoituksena on selvittää toiminnassa mukana olleiden palkattujen työntekijöiden näkemyksiä avustetusta toiminnasta. Pyri raportoimaan vain kerättyä ja todennettavissa olevaa tietoa.

Toiminnassa mukana olleet työntekijät

Mikäli toiminnassa oli palkattuja henkilöitä, täytetään tähän osioon tiedot työntekijöistä. Mikäli toiminnassa ei ollut palkattuja työntekijöitä, valitse sitä vastaava vaihtoehto.

Palkatut työntekijät, henkilömäärä

Kerro montako erillistä henkilöä avustuskohteella on työskennellyt raportointivuosien aikana. Palkatut työntekijät, henkilötyövuodet Henkilötyövuosi tarkoittaa kokoaikaisen työntekijän vuodessa tekemää työmäärää. Jos kohteella työskentelee kaksi osa-aikaista työntekijää 50 % työajalla, tarkoittaa tämä, että kohteella on palkattuja työntekijöitä yhden henkilötyövuoden verran.

Lisätiedot

Tässä voit antaa lisätietoja työntekijöistä ja työntekijöiden määristä.

Miten työntekijöiltä on kerätty tietoa toiminnasta?

Kerro millä tavalla ja kuinka usein seurantatietoa on kerätty työntekijöiltä? Mitä tietoa on kerätty? Miten kerättyä tietoa on hyödynnetty toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä?

Mitä mieltä työntekijät ovat toiminnasta?

Kuvaa työntekijöiltä kerätyn seurantatiedon perusteella, miten onnistuneita valitsemanne toimintatavat/keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ovat olleet. Onko esimerkiksi noussut hyviä toimintatapoja tai käytäntöjä? Mikä on ollut haasteellista tai missä on onnistuttu?

Tulokset ja vaikutukset

Kuvaa työntekijöiltä kerätyn seurantatiedon perusteella, mitkä ovat olleet toiminnan keskeiset tulokset ja vaikutukset suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Kehittämisehdotukset

Kuvaa työntekijöiltä kerätyn seurantatiedon perusteella, mitä asioita ja toimintatapoja seuraavan kahden toimintavuoden aikana tulisi kehittää, jotta toiminta olisi tuloksellisempaa ja vaikuttavampaa.

2. Vapaaehtoiset

Tämän osion tarkoituksena on selvittää toiminnassa mukana olleiden vapaaehtoistoimijoiden näkemyksiä avustetusta toiminnasta. Pyri raportoimaan vain kerättyä ja todennettavissa olevaa tietoa.

Toimintaan osallistuneet vapaaehtoiset

Aktiiviset vapaaehtoiset ovat niitä vapaaehtoisia, jotka ovat tehneet avustuskohteella vapaaehtoistyötä raportointivuosien aikana. Yhdistyksen hallituksen jäseniä ei lasketa vapaaehtoistoimijoiksi.

Kaikki vapaaehtoiset yhteensä

Kirjaa tähän avustuskohteenne vapaaehtoisten kokonaismäärä eli myös ne vapaaehtoiset jotka ovat esimerkiksi "vapaaehtoispankissa", mutta eivät tehneet vapaaehtoistyötä avustuskohteelle raportointivuosien aikana.

Lisätiedot

Tässä voit antaa lisätietoja vapaaehtoisista ja vapaaehtoisten määristä.

Miten vapaaehtoisilta on kerätty tietoa toiminnasta?

Kerro millä tavalla ja kuinka usein seurantatietoa on kerätty vapaaehtoisilta? Mitä tietoa on kerätty? Miten kerättyä tietoa on hyödynnetty toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä?

Millaista tukea ja koulutusta olette tarjonneet toiminnassa mukana olleille vapaaehtoisille?

Kuvaa tähän millaista tukea ja koulutusta olette tarjonneet toiminnassa mukana olleille vapaaehtoisille. Esim. onko kaikille vapaaehtoisille järjestetty aina samanlainen koulutus? Kuinka usein koulutuksia tai täydennyskoulutuksia on järjestetty? Onko vapaaehtoisille järjestetty työnohjausta?

Mitä mieltä vapaaehtoiset ovat toiminnasta?

Kuvaa vapaaehtoisilta kerätyn seurantatiedon perusteella, miten onnistuneita valitsemanne toimintatavat/keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ovat olleet. Esimerkiksi, onko esiin noussut hyviä toimintatapoja tai käytäntöjä? Mikä on ollut haasteellista tai missä on onnistuttu? Onko vapaaehtoisille tarjottu tuki ja koulutus ollut riittävää ja auttanut tehtävien suorittamisessa?

Tulokset ja vaikutukset

Kuvaa vapaaehtoisilta kerätyn seurantatiedon perusteella, mitkä ovat olleet toiminnan keskeiset tulokset ja vaikutukset suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Kehittämisehdotukset

Kuvaa vapaaehtoisilta kerätyn seurantatiedon perusteella, mitä asioita ja toimintatapoja seuraavan kahden toimintavuoden aikana tulisi kehittää, jotta toiminta olisi tuloksellisempaa ja vaikuttavampaa.

3. Kohderyhmät

Kerro tässä osiossa toiminnan kohderyhmän/-ien näkemykset avustetusta toiminnasta. Pyri raportoimaan vain kerättyä ja todennettavissa olevaa tietoa.

Tavoitettiinko kohderyhmä?

Vertaa toiminnassa tavoitettua/-ja kohderyhmiä/-ää hakemuksessa kerrottuun, tavoiteltavaan kohderyhmään/-iin, ja arvioi sen perusteella kuinka hyvin toiminta tavoitti kohderyhmän/-t.

Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että kohderyhmä/-t tavoitettiin tai jäivät tavoittamatta?

Tässä voit antaa lisätietoja siitä mitkä seikat vaikuttivat siihen että kohderyhmä/-t tavoitettiin tai jäivät tavoittamatta.

Miten kohderyhmiltä on kerätty tietoa toiminnasta?

Kerro millä tavalla ja kuinka usein seurantatietoa on kerätty kohderyhmiltä? Mitä tietoa on kerätty? Miten kerättyä tietoa on hyödynnetty toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä?

Mitä mieltä kohderyhmän edustajat ovat toiminnan sisällöstä ja toteutuksesta?

Kuvaa kohderyhmältä/-iltä kerätyn seurantatiedon perusteella, miten onnistuneita valitsemanne toimintatavat/keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ovat olleet. Onko esimerkiksi noussut hyviä toimintatapoja tai käytäntöjä? Mikä on ollut haasteellista tai missä on onnistuttu? Pyri tekemään palautteista mielekäs yhteenveto mieluummin kuin pelkkä lista lainauksia palautteista.

Mitkä ovat kohderyhmien mielestä avustetun toiminnan keskeiset tulokset ja vaikutukset?

Kuvaa kohderyhmältä/-iltä kerätyn seurantatiedon perusteella, mitkä ovat olleet toiminnan keskeiset tulokset ja vaikutukset suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Miten avustettavaa toimintaa tulisi kohderyhmien mielestä kehittää?

Kuvaa kohderyhmältä/-iltä kerätyn seurantatiedon perusteella, mitä asioita ja toimintatapoja seuraavan kahden toimintavuoden aikana tulisi kehittää, jotta toiminta olisi tuloksellisempaa ja vaikuttavampaa.

Montako kohderyhmään kuuluvaa henkilöä on osallistunut avustuskohteen toimintaan raportointivuosina?

Kirjaa taulukkoon toimintaan osallistuneiden ikä- ja sukupuoli. Merkitse taulukkoon, mikäli määrä on arvio. Merkitse määrä Arvioiduksi tiedoksi, vaikka vain osa määrästä perustuisi arvioon. Yksi henkilö voi esiintyä raportoitavissa osallistujamäärissä vain kerran, vaikka hän olisi osallistunut useampaan toimintaan tai toimintakertaan.

4. Yhteistyökumppanit

Kerro tässä osiossa avustuskohteen toiminnassa mukana olleiden, olennaisten yhteistyökumppaneiden näkemyksiä avustetusta toiminnasta. Pyri raportoimaan vain kerättyä ja todennettavissa olevaa tietoa.

Keskeiset yhteistyökumppanit

Nimeä keskeisimmät yhteistyökumppanit, kukin erikseen omaan kenttäänsä. Yhteistyökumppaneita voi lisätä painamalla lomakkeen Lisää-painiketta.

Valitse ensimmäisestä pudotusvalikosta onko toimintanne yhteistyökumppani kunta, STEA (ent. RAY) -avustusta saava järjestö, seurakunta tai joku muu.

Seuraavaksi tarkenna mikä kunta, järjestö tai seurakunta on kyseessä. Alkaessasi kirjoittaa tahon nimeä hakukenttään, järjestelmä ehdottaa kuntaa/kaupunkia, järjestöä tai seurakuntaa. Valitse niistä sopiva. Mikäli sopivaa vaihtoehtoa ei löydy tai valitsit edellisessä kohdassa yhteistyökumppanisi laaduksi joku muu, kirjota yhteistyökumppanin nimi kenttään.

Valitse kullekin yhteistyökumppanille parhaiten yhteistyön muotoa kuvaava vaihtoehto pudotusvalikosta.

Mikäli yksi yhteistyökumppani tekee kanssanne yhteistyötä usealla eri tavalla (yhteistyömuoto) voit lisätä saman yhteistyökumppanin useamman kerran mutta valita eri yhteistyömuodon.

Miten yhteistyökumppaneilta on kerätty tietoa toiminnasta?

Kerro millä tavalla ja kuinka usein seurantatietoa on kerätty yhteistyökumppaneilta? Mitä tietoa on kerätty? Miten kerättyä tietoa on hyödynnetty toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä?

Mitä mieltä yhteistyökumppanit ovat toiminnan sisällöstä ja toteutuksesta?

Kuvaa yhteistyökumppaneilta kerätyn seurantatiedon perusteella, miten onnistuneita valitsemanne toimintatavat/keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ovat olleet. Onko esimerkiksi nousut hyviä toimintatapoja tai käytäntöjä? Mikä on ollut haasteellista tai missä on onnistuttu?

Mitkä ovat yhteistyökumppaneiden mielestä avustetun toiminnan keskeiset tulokset ja vaikutukset?

Kuvaa yhteistyökumppaneilta kerätyn seurantatiedon perusteella, mitkä ovat olleet toiminnan keskeiset tulokset ja vaikutukset suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Mitkä ovat yhteistyökumppaneiden mielestä avustetun toiminnan keskeiset kehittämistarpeet?

Kuvaa yhteistyökumppaneilta kerätyn seurantatiedon perusteella, mitä asioita ja toimintatapoja seuraavan kahden toimintavuoden aikana tulisi kehittää, jotta toiminta olisi tuloksellisempaa ja vaikuttavampaa.

5. Yhteenveto

Toiminnan maantieteellinen alue Kerro missä toimintaa on tehty. Jos rahoituksella ylläpidetään vaikkapa matalan kynnyksen kohtaamispaikkaa, kirjoita kohtaamispaikan sijaintikunta/-kunnat, älä niitä paikkakuntia, joista asiakkaat tulevat.

Valtakunnallinen

Toimintaa oli raportointivuosina joka puolella Suomea, tai toiminta oli aidosti saavutettavissa joka puolelta Suomea.

Alueellinen

Toimintaa on raportointivuosina ollut tietyn kunnan/ tiettyjen kuntien alueella. Kirjoita kenttään kunnan / kuntien nimet.

Paikallinen

Kohteen toiminta on raportointivuosina keskittynyt yhteen kaupunginosaan tai muutamalle postinumeroalueelle. Kirjoita kenttään postinumerot.

Ulkomailla

Toimintaa on pääsääntöisesti ollut muualla kuin Suomessa.

Toiminnan tavoitteet raportointikaudelta

Tässä ovat avustushakemuksessa avustuskohteelle määrittelemänne tavoitteet. (Nämä tiedot tuodaan järjestelmässä suoraan kirjoittamaltanne hakemukselta)

Avustetun toiminnan sisältö

Kuvaile avustuskohteen sisältö tiiviisti. Kerro mitä on tehty, kuinka monta kertaa ja kenelle, missä toimintaa on toteutettu ja kuka toiminnan toteutuksesta on vastannut. Toiminnan toteutuksesta vastanneet voivat olla esimerkiksi kohteen työntekijät, vapaaehtoiset ja/tai yhteistyökumppanit.

Saavutettiin asetetut tavoitteet?

Vertaa toiminnan sisältöä ja saavutettuja tuloksia asetettuihin tavoitteisiin ja arvioi sen perusteella, miten tavoitteet saavutettiin.

Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että asetetut tavoitteet saavutettiin tai jäivät saavuttamatta

Perustele tähän edellinen vastauksesi.

Aikaansaadut tulokset ja vaikutukset suhteessa tavoitteisiin

Vedä tähän yhteen keskeiset toiminnan tulokset ja vaikutukset suhteessa asetettuihin tavoitteisiin edellä raportoimistasi neljästä näkökulmasta (työntekijät, vapaaehtoiset, kohderyhmät, yhteistyökumppanit). Tuloksilla ja vaikutuksilla tarkoitetaan asioita, kehitystä ja muutosta, joita toiminnalla on saatu aikaan. Tuloksilla ja vaikutuksilla ei tarkoiteta tekemistä tai toimenpiteitä.

Mitä toiminnassa pitäisi kehittää seuraavan kahden vuoden aikana?

Vedä tähän yhteen kehittämisehdotukset edellä raportoimistasi neljästä näkökulmasta (työntekijät, vapaaehtoiset, kohderyhmät, yhteistyökumppanit) ja kuvaa tähän mitä asioita ja toimintatapoja seuraavan kahden toimintavuoden aikana tulisi kehittää, jotta toiminta olisi tuloksellisempaa ja vaikuttavampaa.

6. Indikaattorit

Täytä tähän toiminnan laajuutta ja määrää kuvaavat luvut. Kerro myös kunkin indikaattorin kohdalla, perustuuko lukumäärä kerättyyn vai arvioituun tietoon. Mikäli tietoa ei ole kerätty lainkaan jonkin indikaattorin osalta, valitkaa vastaukseksi "emme ole keränneet tietoa". Mikäli käytössänne on omia indikaattoreita (esim. sosiaalisen median kanavien seuraajat tms.), voi niitä lisätä kohtaan Järjestön omat indikaattorit.

Koulutus- tai seminaarilaisuuksien lukumäärä

Kerro tässä niiden koulutus- tai seminaarilaisuuksien lukumäärä, joiden järjestämisestä avustuskohde on vastannut.

Koulutus- tai seminaarilaisuuksien lukumäärä/hlöt

Ilmoita avustuskohteen järjestämiin koulutus- ja seminaarilaisuuksiin osallistuneiden yksittäisten henkilöiden lukumäärä.

Tapahtumien (pois lukien seminaarit ja koulutukset) lukumäärä

Kerro tässä niiden tapahtumien lukumäärä, joiden järjestämisestä avustuskohde on vastannut (esim. messut, kylätapahtumat, infotilaisuudet)

Järjestettyjen vertaistuki- ja harrasteryhmien lukumäärä

Kerro kuinka monta erillistä vertais- tai harrasteryhmää avustuskohdeella on raportointivuoden aikana ollut (esim. nuorille vertaistukiryhmä, työttömille vertaistukiryhmä= yhteensä kaksi ryhmää).

Vertaistuki- tai harrasteryhmien kokoontumiskerrat yhteensä

Kerro kuinka monta kertaa ryhmät ovat kokoontuneet ko. vuoden aikana (esim. nuorten ryhmä 20 kertaa ja työttömien ryhmä 30 kertaa = 50 kertaa). Vertaistuki- tai harrasteryhmiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä

Vertaistuki- tai harrasteryhmiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä

Kerro kuinka monta yksittäistä henkilöä vertais- tai harrasteryhmiin on osallistunut (esim. Kalle, Ville ja Pekka osallistuivat kukin kahteen vertaistukiryhmään, viisi kertaa avustusvuoden aikana = ryhmiin osallistuneiden yksittäisten henkilöiden lukumäärä on kolme).

Yksilöasiakkaiden lukumäärä

Kerro yksilöllistä tukea/palvelua saaneiden henkilöiden lukumäärä (esim. puhelinpalvelu, yksilölliset tuki-, ohjaus- ja neuvontapalvelut). Kerro ainoastaan tukea/palvelua saaneiden yksittäisten henkilöiden lukumäärä, ei tuki- tai palvelukertojen lukumäärää. Huom! Jos esimerkiksi puhelin- tai nettipalvelu on anonyymi, voit raportoida kohtaamisten määrän järjestön omissa indikaattoreissa.

Kävijöiden lukumäärä matalan kynnyksen toiminnassa

Kerro kuinka monta yksittäistä kävijää matalan kynnyksen toiminnassa on ollut avustusvuonna (esim. vaikka Kalle käy joka päivä matalan kynnyksen paikassa, hänet lasketaan mukaan vain yhtenä henkilönä).

Käyntikertojen lukumäärä matalan kynnyksen toiminnassa

Kerro kuinka monta käyntikertaa matalan kynnyksen toiminnassa on avustusvuonna ollut (esim. Kalle käy toiminnassa kerran viikossa, käyntikertoja on 52).

Matalan kynnyksen aukiolotunnit viikossa

Kerro kuinka monta tuntia matalan kynnyksen toiminta on avoinna viikossa.

Yksittäisten kävijöiden määrä verkkosivuilla vuodessa

Kerro yksittäisten kävijöiden lukumäärä järjestön tai avustuskohteen verkkosivuilla (esim. Google Analyticsin tieto kohdasta Käyttäjät).

Kävijöiden kokonaismäärä verkkosivuille keskimäärin kuukaudessa

Kerro käyntien lukumäärä järjestön tai kohteen verkkosivuilla (esim. Google Analyticsin tieto kohdasta Istunnot).

Jaettujen esitteiden ja kirjallisten materiaalien määrä

Ilmoita kaikkien jaettujen esitteiden, yleismateriaalien, käsikirjojen ja raporttien määrä, joiden tuottamisesta kohde on vastannut raportointivuoden aikana. Älä raportoi tässä tuotteiden painosmäärää.

Media-osumien lukumäärä

Kerro kuinka monta kertaa kohteen toiminnasta on kerrottu radiossa, televisiossa tai verkko- ja sanomalehdissä (tähän ei kirjata järjestön omia lehti-ilmoituksia tai muuta maksettua mainontaa).

Liite 3

Arviointi STEA:n tuloksellisuus- ja vaikuttavuusselvitystä varten

Toimintaohje
Kajaanin Hyvä Mieli ry

Kohderyhmä

- Kyselylomake kerran vuodessa
- Kysytään kohderyhmän arvioita tavoitteiden saavuttamisesta
- Tavoitteet rahoitushakemuksesta
- Viikko vapaalle palautteelle Huilituvan pöydällä

Työntekijä

- Kirjoittaa päiväkirjaa siitä, kuinka toiminta kohdistuu tavoitteisiin (arvio)
- Kerää laskennallisia tietoja osallistujamääristä, tilaisuuksien lukumääristä ym. indikaattoritietoja varten
- N. 5 % työajasta käytettävissä arviointiin STEA:n ohjeen mukaan
- Esim. kerran kuukaudessa väliarviointi siitä, että onko toiminta tavoitteiden mukaista vai onko jotain syytä muuttaa saatujen kokemusten perusteella?

Indikaattorit

- Kirjataan ylös erilaisten tilaisuuksien lukumäärät, kävijät, aukiolotunnit, vierailut verkkosivuilla, mediasumat ja jaettujen materiaalien määrät
- Mediasumista kerätään leikekirjaa ja kirjataan radio- ja tv-haastattelujen lukumäärä ylös

Yhteistyökumppanit

- Eri yhteistyökumppaneita tavataan eri yhteyksissä rahoitushakemusta varten tehtyjen aiesopimusten puitteissa
- Samalla kerrataan heidän kanssaan toiminnan tavoitteet ja haastatellaan heitä tavoitteiden toteutumisesta kasvokkain ja vastaukset kirjataan ylös
- Haastattelu kerran vuodessa

Vapaaehtoiset

- Järjestetään syksyisin kerran vuodessa vapaaehtoisfoorumi, jossa keskustellaan toiminnasta ja sen kehittämisestä
- Työntekijä tekee muistion

Yhteenveto

- Yhteenveto kootaan työntekijän päiväkirjasta, vapaaehtoisfoorumin muistiinpanoista, kohderyhmän kyselylomakkeista, palautevihkosta sekä yhteiskumppaneiden kanssa käytyjen haastatteluiden muistiinpanoista.

